

FORUM IURIDICUS

Miodrag Đondović¹

sudija Vrhovnog suda RCG

DOKAZIVANJE U KRIVIČNIM STVARIMA

Cilj krivičnog postupka je utvrđivanje da li je izvršeno krivično djelo, ko ga je izvršio, da li je izvršilac krivičnog djela krivično odgovoran i da li se na njega može primijeniti kazna ili druga krivična sankcija, te da se ta sankcija i izrekne ako su ispunjeni propisani uslovi. To znači da se svrha krivičnog procesa uopšte sastoji u tome da omogući primjenu materijalnog krivičnog prava na konkretan slučaj. Pravila krivičnog procesa propisana su u našem pravnom sistemu Zakonom o krivičnom postupku koji u čl.1. st.1. sadrži odredbu da se tim pravilima osigurava da niko nevin ne bude osuđen a da se krivcu izrekne krivična sankcija pod uslovima koje predviđa krivični zakon i na osnovu zakonito sprovedenog postupka.

U suštini izlaganja ove teme biće: ko vrši dokazivanje; šta i kada u tom pravcu preuzima sud (istražni sudija ili vijeće) u svakoj od faza postupka, koje radnje preuzima ili može preduzimati policija i u čemu se sastoji aktivnost stranaka i branioca; zatim, koja su to dokazna sredstva i istražne radnje; na kojim dokazima se presuda zasniva i na kojim dokazima se presuda ne može zasnovati.

Poznato je da naš krivični postupak predstavlja mješoviti tip krivičnog postupka koji, dakle, u sebi sadrži elemente akuzatorskog i inkvizitorskog sistema, kao i u ostalim zemljama kontinentalne

¹*Miodrag Đondović - rođen 1938 u Pljevljima. Pravni fakultet završio 1961. u Beogradu. Pripavnik od 1963-1965, sudija Osnovnog suda u Pljevljima od 1965-1970, advokat od 1970-1972, predsjednik suda u Pljevljima od 1972-1976, Okružni tužilac u Bijelom Polju od 1976-1982, zamjenik Republičkog javnog tužioca od 1982-1994 god, sudija Vrhovnog suda od 1994.*

Evrope, pri čemu je veoma izražena aktivnost suda na pronalaženju i utvrđivanju dokaza i činjenica neophodnih za donošenje odluke.

Medjutim, istraživanje i utvrđivanje činjenica u krivičnom postupku bitno se razlikuje od istraživanja i utvrđivanja činjenica na drugim područjima djelatnosti. Naime, sud *mora* donijeti odluku pri čemu ponekad nije mogao utvrditi sve činjenice. Isto tako, u krivičnom postupku ne postoji potpuna sloboda u izboru i primjeni metoda za utvrđivanje činjeničnog stanja, već postoje određene forme postupanja koje je zakon ustanovio radi zaštite drugih interesa, a ne interesa saznanja istine u postupku. Jednim opštim sagledavanjem zakonom propisanih pravila u našem procesnom pravu, utvrđuje se da se sav taj veliki broj pravila može svesti na *dvije* osnovne kategorije i to: prvo, na propise kojima se nastoji osigurati cjelovito i kvalitetno saznanje potrebnih činjenica i drugo, na propise kojima se štite ljudska prava i slobode okrivljenog i lica iz čijih se iskaza dokazi sastoje.

U krivičnom postupku utvrđuju se tri vrste činjenica: a) činjenice ili okolnosti koje postoje ili koje su postojale u stvarnosti, a na koje se nadovezuje primjena materijalnog ili procesnog prava (pravno relevantne činjenice); b) okolnosti koje nijesu pravno relevantne, ali iz čijeg postojanja sa većom ili manjom vjerovatnoćom možemo, na osnovu iskustva, logički zaključiti da postoji neka pravno relevantna činjenica (činjenice - indicije) i c) okolnosti putem kojih se može provjeriti vjerodostojnost dokaza kao izvora saznanja o pravno relevantnim činjenicama ili indicijama (pomoćne činjenice).

Naš krivični postupak je podijeljen u dvije osnovne faze: a) predhodni postupak koji sadrži odredbe o istrazi i o stavljanju pod optužbu i određeni broj odredbi koji se odnose na preduzimanje određenih radnji i prikupljanje dokaza prije pokretanja formalnog krivičnog postupka i b) glavni postupak. U obje faze postupka uloga suda je dominantna.

Dokazivanje u fazi istrage

Tako je u fazi istrage najvažnija funkcija suda tj. *istražnog sudije*. Kad primi zahtjev za sprovođenje istrage, istražni sudija razmatra materijal koji mu je uz zahtjev priložen i ako se složi sa zahtjevom donijeće rješenje o sprovođenju istrage, kog momenta istraga počinje teći. Medjutim, prije donošenja rješenja mora saslušati osumnjičenog, osim ako psotoji opasnost od odlaganja. Materijal koji ovlašćeni tužilac dostavlja istražnom sudiji i na osnovu koga ovaj zaključuje da li postoji *osnovana sumnja* da je osumnjičeni učinio krivično djelo, najčešće je prikupljen od strane policije i to bilo samoinicijativno u vršenju poslova otkrivanja krivičnih djela, ili po zahtjevu državnog tužioca. Dalji tok prikupljanja dokaza i utvrdjivnaja činjenica isključivo je u rukama istražnog sudije. Ovako velika ovlašćenja istražnog sudije u pogledu utvrdjivanja činjenica ostavljaju bojazan greške zbog mogućnosti "fiksiranja" na samo jednu određenu verziju događaja, koju sa velikom revnošću istražuje. Medjutim, tu opasnost smanjuju široko postavljena prava stranaka da u istrazi predlažu preduzimanje određenih ranji, da tim radnjama prisustvuju i da kroz uvid u spise imaju pregled nad prikupljenim dokaznim materijalom.

Ovdje ću se zadržati samo na nekim radnjama dokazivanja koje mogu biti interesantne sa stanovišta zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, a to su a) ispitivanje okrivljenog, b) saslušanje svjedoka i c) pretresanje stana i lica.

a) Ispitivanje okrivljenog

Prilikom prvog ispitivanja saopštiće se okrivljenom za šta se okrivljuje i osnovi sumnje koji stoje protiv njega. Takodje će mu se saopštiti da nije dužan da iznese svoju odbranu niti da odgovara na postavljena pitanja. Ako neće da odgovara, poučiće se da time može otežati prikupljanje dokaza u svoju odbranu. Može mu se dozvoliti da prilikom ispitivanja koristi svoje bilješke. Okrivljenom se saopštava da ima pravo da uzme branioca koji može prisustvovati

njegovom ispitivanju i omogućće mu, ako to želi, da u roku od 24 časa nadje branioca. Ako je okrivljeni nijem, gluv ili nesposoban da se sam brani uspješno, ili ako se postupak vodi zbog krivičnog djela za koje se može izreći smrtna kazna (u toku je izmjena materijalnog zakona za njeno ukidanje), okrivljeni mora imati branioca. Prilikom ispitivanja, okrivljenom se omoguććava da se u nesmetanom izlaganju izjasni o svim okolnostima koje ga terete i da iznese sve činjenice koje mu služe za odbranu. Istražni sudija ne smije povrijediti slobodu njegovog kazivanja i mora paziti da ne podcijeni značaj tog kazivanja i njegovu vezu sa konkretnom krivičnom stvari. Postavljena pitanja moraju biti jasna, određena i formulisana tako da ih okrivljeni sobzirom na svoju razvijenost i obrazovaje može razumjeti. Pitanja ne smiju biti sugestivna niti pak kaptiozna, odnosno ne smiju predstavljati klopku za okrivljenog kako bi dao odgovor koji on ustvari ne želi. Posebno je zabranjeno da se prema okrivljenom upotrijebe sila, prijetnja ili druga slična sredstva da bi se došlo do njegove izjave ili priznanja.

Okrivljeni može biti suočen sa svjedokom ili drugim okrivljenim ako se njihovi iskazi ne slažu.

Okrivljenom se može dozvoliti da svoj iskaz sam kazuje u zapisnik.

Priznanje okrivljenog ne oslobadja istražnog sudiju da prikuplja i druge dokaze.

b) Saslušanje svjedoka

Kao svjedoci saslušavaju se lica za koja je vjerovatno da će moći da daju obavještenja o krivičnom djelu i učiniocu i o drugim važnim okolnostima.

Ne može se saslušati kao svjedok lice koje bi svojim iskazom povrijedilo dužnost čuvanja državne službene ili vojne tajne dok ga nadležni organ ne oslobodi te dužnosti, kao ni branilac

o onome što mu je okrivljeni kao svom braniocu povjerio, osim ako to sam okrivljeni zahtijeva.

Od dužnosti svjedočenja oslobođeni su: bračni drug okrivljenog, srodnici okrivljenog po krvi u pravoj liniji, srodnici u pobočnoj liniji do trećeg stepena zaključno, kao i srodnici po tazbini do drugog stepena zaključno, usvojenik i usvojilac okrivljenog, vjerski ispovjednik o onome što mu je okrivljeni ispovijedio. Lice koje ima pravo da uskrati svjedočenje prema jednom od okrivljenih, oslobođeno je od dužnosti svjedočenja i prema ostalim okrivljenim, ako se njegov iskaz prema prirodi stvari ne može ograničiti samo na ostale okrivljene.

Svjedok nije dužan da govora na pojedina pitanja ako je vjerovatno da bi time izložio sebe ili svog bliskog srodnika (to je isti stepen srodstva, kao onaj o kome je bilo riječi) izložio teškoj sramoti, znatnoj materijalnoj šteti ili krivičnom gonjenju.

Svjedoci se saslušavaju ponaosob i bez prisustva ostalih svjedoka.

Svjedok se poziva da iznese sve što mu je o predmetu poznato, a zatim mu se postavljaju pitanja radi provjeravanja, dopune i razjašnjenja. Prilikom saslušanja svjedoka nije dozvoljeno služiti se obmanom, niti postavljati takva pitanja u kojima je već sadržano kako bi trebalo odgovoriti. Svjedoci se mogu suočiti, ako se njihovi iskazi razilaze. Konačno, od svjedoka se može zahtijevati da položi zakletvu. U istrazi se to može učiniti samo pred sudijom i to ako je vjerovatno da zbog bolesti ili drugih razloga neće moći da dodje na glavni pretres. Razumije se da se sila i prijetnja ne smije upotrijebiti.

c) Pretresanje stana i lica

Pretresanje stana i ostalih prostorija okrivljenog ili drugih lica može se preduzeti ako je vjerovatno da će se pretresanjem okrivljeni uhvatiti ili da će se pronaći tragovi krivičnog djela ili

predmeti važni za krivični postupak. Lice se može pretresti kad je vjerovatno da će se pretresanjem pronaći tragovi i predmeti važni za krivični postupak.

Pretresanje naredjuje sud pismenom naredbom koja se prije početka pretresa predaje licu kod koga će se ili na kome će se pretres izvršiti. Pretresanju se može pristupiti i bez predhodne predaje naredbe ako se predpostavlja oružani otpor ili ako je potrebno da se pretresanje izvrši odmah i iznenada ili ako se pretresanje ima izvršiti u javnim prostorijama. Držalac stana pozvaće se da prisustvuje pretresanju. Prostorije i namještaj otvoriće se silom samo ako njihov držalac neće da ih otvori. Pretresanju će prisustvovati dva punoljetna svjedoka.

O svakom pretresanju stana i lica sastavlja se zapisnik koji služi kao dokaz u krivičnom postupku.

Izuzetno, ovlašćena službena lica - policija mogu i bez naredbe da *udju* u tuđ stan i druge prostorije i da po potrebi *izvrše pretresanje* ako držalac stana to želi, ako neko zove u pomoć, ako je potrebno da se uhvati učinilac krivičnog djela koji je na djelu zatečen ili radi bezbjednosti ljudi i imovine, ako se u stanu ili drugoj prostoriji nalazi lice koje se po naredbi nadležnog državnog organa ima pritvoriti ili prinudno dovesti ili koje se tu sklonilo od gonjenja ili ako je očigledno da se drugačije ne bi mogli obezbijediti dokazi. Ako se radi samo o *ulaženju* onda se držaocu stana izdaje potvrda koja je dokaz u postupku, a ako se pri tome vrši i pretresanje onda se sačinjava zapisnik koji takodje služi kao dokaz u krivičnom postupku.

Policija može bez naredbe o pretresanju izvršiti pretresanje lica prilikom izvršenja rješenja o privodjenju ili prilikom lišenja slobode, ako psotoji sumnja da to lice posjeduje oružje ili orudje za napad, ili ako postoji sumnja da će odbaciti, sakriti ili uništiti predmete koje treba od njega oduzeti kao dokaz u krivičnom postupku.

Kad policija izvrši pretresanje bez naredbe dužna je da o tome odmah obavijesti istražnog sudiju, a ako se formalni postupak još ne vodi, onda državnog tužioca.

Stavljanje pod optužbu

Kad se istraga završi, javni tužilac ocjenjuje prikupljene dokaze po svom slobodnom uvjerenju i pri tome se kao i drugi procesni subjekti, rukovodi zakonima logike i iskustvom. Zakon od njega jedino traži da u obrazloženju optužnice navede stanje stvari, dokaze kojima se odlučne činjenice utvrđuju, iznese okrivljenikovu odbranu i svoj stav o toj odbrani.

Dokazivanje na glavnom pretresu

U mješovitom tipu krivičnog postupka kakav je naš, glavni pretres predstavlja centralni dio u kojem se treba riješiti pitanje okrivljenikove krivice i izbora i odmjeravanja krivične sankcije za učinjeno krivično djelo. Svrha glavnog pretresa je zapravo da se na njemu donese odluka, pa se u tom smislu može govoriti o glavnom pretresu kao *pravnom* težištu postupka.

U pogledu utvrđivanja činjenica na glavnom pretresu, treba reći da se naš glavni pretres ne može smatrati "arenom" u kojoj se bore dvije ravnopravne stranke pred pasivnim sudom, kao što je slučaj u zemljama sa čisto akuzatorskim postupkom. Naprotiv, kod nas je snažno izražena inkvizitorska maksima gdje se uloga stranaka svodi na predlaganje dokaza i kontrolu suda u prikupljanju i izvodjenju dokaza. Na ovako uređenje glavnog pretresa, već duže vremena se ističu značajne zamjerke i kritike.

Tri su osnovna načela na kojima počiva glavni pretres: a) *načelo usmenosti*; b) *načelo javnosti* i c) *načelo neposrednosti*.

Pošto se pročita optužnica pristupa se ispitivanju optuženog koji će se prethodno upozoriti da pažljivo prati tok pretresa i da može iznositi činjenice i predlagati dokaze u svoju odbranu, da

može postavljati pitanja saoptuženima, svjedocima i vještacima, stavljati primjedbe i davati objašnjenja u pogledu njihovih iskaza.

Pri ispitivanju optuženog na glavnom pretresu shodno se primjenjuju odredbe koje važe za ispitivanje okrivljenog u istrazi. Ako optuženi neće da odgovara, pročit će se njegov iskaz iz istrage ili eventualno sa ranijeg glavnog pretresa. Kad predsjednik vijeća završi ispitivanje, članovi vijeća mogu neposredno postavljati pitanja. Optuženi se u toku glavnog pretresa može dogovarati sa svojim braniocem, ali se ne može savjetovati sa svojim braniocem kako će odgovoriti na postavljeno pitanje.

Pošto se ispita optuženi, glavni pretres se nastavlja izvođenjem dokaza. Dokazivanje obuhvata sve činjenice za koje sud smatra da su važne za pravilno presudjenje.

Stranke i oštećeni mogu do završetka glavnog pretresa predlagati da se izvide nove činjenice i pribave novi dokazi, a mogu ponoviti i one predloge koje je predsjednik vijeća ili vijeće ranije odbilo.

Vijeće može odlučiti da se izvedu dokazi koji nijesu predloženi ili od kojih je predlagatelj odustao.

Priznanje optuženog na glavnom pretresu, ma kako bilo potpuno, ne oslobadja sud od dužnosti da izvodi i druge dokaze.

Nakon završenog glavnog pretresa sud donosi jednu od tri vrste presuda - osudujuću, oslobadajuću ili odbijajuću. Ovdje se postavlja pitanje sa kojom uvjerljivošću moraju biti utvrđene činjenice na kojima se osniva presuda. Jasno je da sud mora nastojati da sa izvjesnošću utvrdi da li pravno relevantne činjenice postoje ili ne postoje. Međutim, dešavaju se slučajevi da, i pored svih nastojanja suda, ostane sumnja da li neka činjenica postoji ili ne postoji. Pravo je, rješavajući ovaj problem, zauzelo načelan stav da sud kada, u momentu donošenja presude, sumnja da li određena pravno relevantna činjenica postoji ili ne postoji, mora postupiti kao da odnosna činjenica postoji, odnosno ne postoji, zavisno od toga šta je povoljnije za okrivljenog. Ovaj načelni stav, kao što je poznato,

izražava se pravilom: "u slučaju sumnje, sudi u korist okrivljenog", koje je više poznato u njegovoj kratkoj formulaciji na latinskom jeziku: "*in dubio pro peo*".

Dokazivanje u žalbenom postupku

U postupku povodom žalbe protiv presude može doći do utvrđivanja činjenica samo izuzetno i to samo ako žalbeni sud odluči da sam održi pretres i izvede određene dokaze. Naime, sud koji odlučuje po žalbi ovlašćen je samo da ispita pravilnost i potpunost utvrđenog činjeničnog stanja u presudi nižeg suda, pri čemu može jedino ustanoviti da postoje okolnosti koje dovode u sumnju zaključak nižeg suda o postojanju ili nepostojanju činjenica, a ne može sam utvrditi te činjenice u svojoj odluci. Ovo zato što je naše procesno krivično pravo prihvatilo već spomenuto načelo neposrednog izvodjenja dokaza i ocjene dokaza.

Na sjednici žalbenog suda ispituje se činjenično stanje samo ako je izjavljena žalba po tom osnovu, a ne po službenoj dužnosti. Ukoliko nadje da relevantne činjenice nijesu pravilno ili potpuno utvrđene ukinuće prvostepenu presudu i stvar vratiti na novo sudjenje. Ovdje je bitno naglasiti da se u žalbi mogu iznositi nove činjenice i novi dokazi, ali je žalilac dužan da navede razloge zašto ih ranije nije iznio. Pozivajući se na nove činjenice žalilac je dužan da navede dokaze kojima bi se te činjenice imale dokazati, a pozivajući se na nove dokaze, dužan je da navede činjenice koje pomoću tih dokaza želi da dokaže.

I pored toga što žalbeni sud činjenično stanje ispituje samo ako se ono žalbom pobija, taj sud dolazi u priliku da to činjenično stanje *posredno* ispituje. Ovo se dešava kad po službenoj dužnosti (čl.376. st.1. tač.1. ZKP) ispituje postojanej apsolutno bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz čl.364. st.1. tač.11. ZKP. U velikom broju slučajeva žalbeni sud je tada u prilici da, utvrdi nedostatak ili pogrešku u utvrđenju činjeničnog stanja. To će se desiti ispitujući ispravnost i potpunost *razloga* o utvrđenim činjenicama koje je

prvostepeni sud iznio u svojoj presudi. Navedena apsolutno bitna povreda odredaba krivičnog postupka, pored ostalog, postoji ako niži sud nije: a) određeno i potpuno izložio koje činjenice i iz kojih razloga uzima kao dokazane ili nedokazane ili ako pri tome nije dao ocjenu vjerodostojnosti protivrječnih dokaza; b) određeno i potpuno izložio iz kojih je razloga odbio predlog da se izvede neki dokaz i c) određeno i potpuno izložio kojim se razlozima rukovodio pri utvrđivanju postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti. Utvrdivši, dakle, da niži sud u obrazloženju presude nije određeno i potpuno izložio činjenice koje je uzeo kao dokazane, odnosno da je neodređeno i nepotpuno dao ocjenu dokaza (naročito protivrječnih) usled čega se ne mogu sa sigurnošću donijeti zaključci o postojanju ili nepostojanju činjenica, žalbeni sud je zapravo *ustanovio* i to da postoji sumnja u pravilnost i potpunost činjeničnog stanja utvrđenog u presudi nižeg suda. Isto tako, ustanovivši da presuda nema razloga u pogledu odbijanja nekog dokaznog predloga na glavnom pretresu ili su ti razlozi nejasni i protivrječni, viši sud je ustvari zaključio da je to odbijanje dovelo do toga da neka odlučna činjenica nije utvrđena, ili da je pogrešno utvrđena. (npr. odbijen predlog da se saslušaju svjedoci na okolnost nužne odbrane, a sud to odbijanje u presudi ne obrazlaže).

Dokazi koje je prikupila policija

Radi preglednosti daljeg izlaganja, potrebno je osvrnuti se nešto unazad, na fazu koja predhodi formalnom krivičnom postupku, a tiče se dokaza koje u toj fazi prikuplja policija.

Poznato je da je još od 1967. godine djelatnost policije (osim kad je ovlašćena od strane istražnog sudije) ima neformalni karakter. Stoga se kao veoma važna pitanja postavilo pitanje značaja podataka i materijala koje je o krivičnom djelu i počiniocu prikupila policija na neformalan način.

Prema odredbi čl.151. ZKP, ako postoje osnovi sumnje (ne osnovana sumnja) da je izvršeno krivično djelo za koje se goni po

službenoj dužnosti, policija - organi unutrašnjih poslova dužni su da preduzmu potrebne mjere da se pronadje učinilac, da se on ne sakrije ili ne pobjegne, da se otkriju i obezbijede tragovi krivičnog djela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokaz, kao i da prikupe sva obavještenja koja bi mogla biti od koristi za uspješno vođenje krivičnog postupka. Radi izvršenja ovih zadataka, policija može, pored ostalog, da traži obavještenja i od građana. U tu svrhu policija može i pozivati građane. *Medjutim, policija u obavljanju ovih radnji ne može građane saslušavati u svojstvu okrivljenog, svjedoka ili vještaka.* Na osnovu prikupljenih obavještenja, policija sastavlja krivičnu prijavu koju dostavlja tužiocu, ali se u nju ne unosi sadržina izjava koje su u razgovoru sa policijom dali pojedini građani. Uz krivičnu prijavu dostavlja se i sav drugi materijal koji služi tužiocu pri odluci da li će podnijeti zahtjev za sprovođenje istrage, a istražnom sudiji da ocijeni da li postoji osnovana sumnja da je određeno lice učinilo krivično djelo i da li će donijeti rješenje da se istraga sprovede.

Nakon završene istrage, istražni sudija je dužan da iz spisa izdvoji i zatvori u poseban omot, koji se čuva kod istražnog sudije, sva obavještenja (zapisnike i službene zabilješke) koja su policiji dali okrivljeni i lica koja se ne mogu saslušati kao svjedoci (čl.226) i koja su oslobođeni dužnosti svjedočenja (čl.227).

Na kojim dokazima se zasniva presuda

Po završetku dokaznog postupka branilac ili sam optuženi izložiće odbranu i osvrnuti se na navode tužioca, a zatim se vijeće povlači na vijećanje i glasanje radi donošenja presude.

Postavlja se pitanje na kojim dokazima se presuda zasniva. Odgovor daje zakon u čl.347., prema kojoj odredbi sud zasniva presudu isključivo na dokazima koji su izvedeni na glavnom pretresu. Nikakvi drugi dokazi ili materijali koji nijesu bili predmet uvida ili ispitivanja na glavnom pretresu ne mogu biti osnov za donošenje presude. Ova odredba nikako ne znači da u slučaju

neslaganja iskaza okrivljenog ili svjedoka datih u istrazi i onih datih na glavnom pretresu obavezno treba dati prednost onim datim na glavnom pretresu. Šta će biti prihvaćeno zavisi od rezultata pretresanja. Presuda se, dakle, može zasnivati na iskazu okrivljenog ili svjedoka datom u sitrazi, iako je on na glavnom pretresu taj iskaz promijenio, jer iako je dat u istrazi, taj iskaz je bio predmet glavnog pretresa, odnosno kao dokaz je bio iznijet na glavnom pretresu. Ocjenjujući dokaze po slobodnom uvjerenju sud ne sudi po opštem utisku, već je dužan da savjesno ocijeni svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i da na osnovu takve ocjene izvede zaključak da li je neka činjenica dokazana.

Na kojim dokazima se presuda ne može zasnivati

Najzad, postavlja se pitanje na kojim dokazima se presuda ne može zasnivati. U tom pogledu naš procesni zakon sadrži više odredaba. Pravilnije je, čini nam se govoriti o tome da jedan broj odredbi zabranjuje određene *načine pribavljanja dokaza*, a da drugi zabranjuje da se u krivičnom postupku *izvedu* dokazi određene vrste u određenim slučajevima. U oba slučaja presuda se na ovim dokazima ne može zasnivati.

Zakon o krivičnom postupku izričito zabranjuje pribavljanje iskaza okrivljenog silom, prijetnjom ili sličnim sredstvima, medicinskim intervencijama ili sredstvima kojima se utiče na volju, te kaptioznim i sugestivnim pitanjima i obmanom. Pored propisa ZKP koji zabranjuju određene načine pribavljanja nekih dokaza, naš krivični zakon inkriminiše različita ponašanja kojima se ponekad dolazi do dokaza za potrebe krivičnog postupka (iznudjivanje iskaza; zlostavljanje u vršenju službe, protivpravno lišenje slobode, narušavanje nepovredivosti stana, protivzakonito pretresanje, povreda tajnosti poštanskih pošiljki, neovlašćeno prisluškivanje i tonsko snimanje i dr.). Sva ta ponašanja koja su predviđena kao krivična djela, predstavljaju zabranjeni način pribavljanja dokaza.

Iz propisa koji se odnose na ispitivanje okrivljenog, slijedi da se pod nezakonito izvedenim ovim dokazom ima smatrati slučaj ako okrivljenom nije dato upozorenje koje se odnosi na pravo na provođenje na njegov jezik, na pravo da se upozna sa osnovima sumnje, na pravo da uskrati iskaz i na pravo da može uzeti branioca. Tu spada i slučaj kad je okrivljeni ispitan bez prisustva branioca kad je njegovo prisustvo obavezno.

Kad je u pitanju iskaz svjedoka, tu, takodje, imamo pravila kojima se štite određena prava građana ili neke druge vrijednosti koje ponekad mogu biti suprotne saznanju istine u krivičnom postupku. To su odredbe o tome ko ne može biti saslušan kao svjedok i odredbe o oslobodjenju dužnosti svjedočenja. Odredbama o isključenju nekih lica od svjedočenja rješava se sukob interesa saznanja istine i očuvanja tajne o nekim činjenicama u korist ovog zadnjeg, odnosno odredbama o pravu da uskrati iskaz oslobadja se određeni krug lica moralne dileme koja bi ih pogadjala kod tog prava ne bi imala.

U vezi sa ranije eventualno datim iskazima ovih lica, kao i u vezi sa obavještenjima koja je policija dobila od ovih lica i okrivljenog u predkrivičnom postupku treba ukazati na odredbu čl.83. i 84. Zakona o krivičnom postupku. O postupanju po čl.83. ZKP, dakle o izdvajanju iz spisa ovih iskaza nakon završene istrage, već je bilo riječi. Medjutim, po odredbi čl.84. st.1. ZKP, izuzetno i pod određenim uslovima mogu se na glavnom pretresu koristiti i zapisnici i obavještenja koji su izdvojeni po odredbi čl.83. ZKP. Korišćenje tih iskaza ili obavještenja u drigim slučajevima predstavlja apsolutno bitnu povredu odredaba krivičnog postupka. Važno je, takodje, reći da se radnici policije ne mogu saslušati kao svjedoci na okolnosti šta im je okrivljeni ili svjedok rekao u toku prikupljanja obavještenja.

Konačno, nalazimo da se može reći da su pravila našeg krivičnog postupka uglavnom na nivou međunarodnih standarda o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, bar kad je u pitanju

dokazivanje relevantnih činjenica, ne ulazeći, pri ovoj ocjeni, u ostale odredbe koje se tiču lišenja slobode, prava na odbranu i dr., što i nije bilo predmet ovog izlaganja.

SUDSKA PRAKSA

I GRADANSKO MATERIJALNO PRAVO

OBLIGACIONO PRAVO

Opšta ponuda

(Član 33. ZOO)

Cjenovnici prodavca predstavljaju stalnu opštu ponudu koja se tiče uslova prodaje radi čega se ima smatrati da je kupac pristao na plaćanje u skladu sa važećim cjenovnikom ako drugačije nije ugovoreno ili to ne proizilazi iz okolnosti slučaja.

Iz obrazloženja:

"Putem vještaka finansijske struke je utvrđeno da je iz poslovnog odnosa stranaka zaključno sa 1995.godinom, tuženi samo djelimično avansnim uplatama uplaćivao naručenu robu u skladu sa važećim cjenovnicima tužioca. Međutim, razlika je nastala u intervalu poslije 28.06.1995.godine, kada se isporukama izvršenim do 14.07.1995.godine potraživanje tužioca uvećalo za 3.107,00 dinara. Razlika se opravdano potražuje na bazi prezentiranih cjenovnika tužioca iz kojih je vještak utvrdio da su na dan izvršenih uplata bile važeće povećane cijene koje tuženi nije ispoštovao. Pri tom je bez pravnog značaja da li je tuženi sa njima bio upoznat ili je plaćanje vršio po cijenama koje su do tada bile na snazi.

Tužilac kao prodavac ima pravo da zahtijeva cijenu u skladu sa uslovima prodaje koje je sam utvrdio na bazi cjenovnika, jer se

on smatra stalnom opštom ponudom potencijalnim kupcima, ako se drugačije ne ugovori ili to ne proizilazi iz okolnosti slučaja - član 33. Zakona o obligacionim odnosima, radi čega se ima smatrati da je tuženi kao kupac unaprijed pristao na uslove iz cjenovnika kao opšte ponude za zaključenje ugovora kao i njihove izmjene i dopune."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Pž.br.94/2000 od 29. maja 2001.)

Bitna zabluda i nespোরазум

(Čl. 61. i 63. ZOO)

U slučaju zablude o predmetu ugovora ne primjenjuje se pravilo o rušljivim ugovorima iz člana 61. ZOO, već pravilo iz član 63. ZOO pa se u tom slučaju tužbom može zahtijevati utvrđenje da ugovor nije nastao.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi člana 61. stav 1. ZOO zabluda je bitna ako se odnosi na bitna svojstva predmeta, na lice sa kojim zaključuje ugovor, ako se zaključuje s obzirom na to lice kao i na okolnosti koje su po običajima u prometu ili po namjeri stranaka smatraju odlučnim a stranka koja je u zabludi ne bi inače zaključila ugovor takve sadržine. Bitna zabluda čini ugovor rušljivim i daje pravo na poništaj strani koja je u zabludi ako je pri zaključenju ugovora postupila sa pažnjom koja se u prometu zahtijeva - član 61. stav 2. ZOO. Međutim, kada je riječ o zabludama koje dovode do nespоразума - zabludi o prirodi ugovora, ili o osnovu, ili o predmetu obaveze ugovor ne nastaje - član 63. ZOO. Tada se ne primjenjuju pravila o rušljivim ugovorima, obzirom da zbog ovih zabluda ugovor i ne nastaje, pa se tužbom može zahtijevati utvrđenje da takav ugovor nije nastao, a ne poništaj ugovora."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Pž.br. 337/2000 od 22.novembra 2001.)

Dejstvo ugovora o doživotnom izdržavanju

(Član 117.stav 1. Zakona o nasljedjivanju)

Kada se oba bračna druga staraju o primaocu izdržavanja i zajednički izvršavaju obaveze iz ugovora o doživotnom izdržavanju, onda se radi o sticanju zajedničke imovine po osnovu tog ugovora, bez obzira na to što je ugovorom obuhvaćen samo jedan od bračnih drugova.

Iz obrazloženja:

"U postupku je utvrđeno da je tuženi kao davalac izdržavanja za vrijeme trajanja braka stranaka, zaključio ugovor o doživotnom izdržavanju sa svojim sada pok. ocem NN, kojim mu je ovaj kao naknadu za izdržavanje ostavio svoju nepokretnu imovinu, bliže označenu u st.1. izreke prvostepene presude. Taj ugovor je zaključen i ovjeren od strane prvostepenog suda pod Ov.br. 1451/91 dana 06.08.1991.godine. Nije sporno da je otac tuženog i prije zaključenja ovog ugovora stalno živio u porodičnom domaćinstvu stranaka. Izvedenim dokazima utvrđeno je takodje da je tužilja praktično isključivo ispunjavala sve ugovorne obaveze u vezi njege i čuvanja njenog svekra pok. NN. Kod takvog stanja stvari, bez obzira na činjenicu što nije bila obuhvaćena ugovorom o doživotnom izdržavanju, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da imovina koja je bila predmet ugovora o doživotnom izdržavanju, predstavlja zajedničku imovinu stranaka, stečenu po osnovu pomenutog ugovora. Jer, obaveze iz tog ugovora, koje su se sastojale u ulaganju rada oko njege i čuvanja pok. NN ispunjavala je u najvećoj mjeri tužilja pa joj saglasno takvom doprinosu i pripada pravo na ravnopravan udio na nepokretnostima koje su bile predmet ugovora o doživotnom izdržavanju. Okolnost što je taj ugovor trajao svega 9 mjeseci nije od uticaja na drugačije odlučivanje u ovoj stvari, jer se radi o ugovoru sa obilježjima aleatornosti koja se ogleda u tome što

se unaprijed ne zna koliko će dugo živjeti primalac izdržavanja, te kakav će biti ekonomski efekat ugovora po davaoca izdržavanja. "

(Presuda Vrhovnog suda RCG, Rev.br. 181/2001 od 25. septembra 2001.)

Sticanje bez pravnog osnova

(Član 210. stav 1. ZOO)

O potraživanju iz pravnog posla koji nije prestao na zakonom propisan način, ne može se odlučivati po pravilima o sticanju bez osnova (neosnovanom obogaćenju).

Iz obrazloženja:

"Pri nesporno utvrđenom činjeničnom stanju da je potraživanje tužioca bilo zasnovano na navodno neizmirenim obavezama iz zaključenog Sporazuma stranaka br.09-2888 od 29.08.1986.godine (kako je zaveden kod tuženog) i aneksima I, II i III uz ovaj Sporazum, te da ovaj Sporazum nije nikada raskinut, već je, naprotiv, realizovan predajom stana, kao predmeta obaveze, i to po navodima tužioca početkom 1991.godine, a tuženika 22.01.1992.godine, neosnovano je isticanje tužioca da navodnu razliku u cijeni može potraživati osnovom pravnog instituta sticanja bez osnova, odnosno neosnovanog obogaćenja, jer za to nisu ispunjeni uslovi iz člana 210. stav 1. ZOO. Sticanje bez osnova podrazumijeva da nije postojao punovažan pravni osnov ili da je taj osnov kasnije otpao.

Zato budući je izvršena primopredaja stana, a sačinjen i Zapisnik o konačnom obračunu za stambeno - poslovnu zgradu u cjelini br.1532 od 24.09.1990.godine, a tužba podnijeta tek 25.05.1998.godine, to stoji istaknuti prigovor zastarjelosti potraživanja u smislu člana 374. ZOO, kako to pravilno zaključuje i prvostepeni sud."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Pž.br.250/2000 od 17. septembra 2001.)

Ugovorna odgovornost za štetu
(Čl.262.st.2. i čl. 266.st.1. ZOO)

Naknada za štetu zbog povrede ugovora dosudjuje se isključivo u novcu.

Iz obrazloženja:

"U postupku koji je prethodio donošenju pobijane presude utvrđeno je da je dana 28.08.1990.godine, među strankama zaključen ugovor, kojim se tuženi obavezao da u ime i za račun tužioca izgradi poslovnu prostoriju površine 28,48m², u objektu S-45/II na lokaciji "Golubovina" u Budvi. Aneksom ugovora od 15.03.1991.godine, stranke su saglasno konstatovale da stvarna površina poslovne prostorije iznosi 37,18 m², te u skladu s tim utvrdili njenu cijenu. Nije sporno da su obaveze u skladu sa pomenutim aneksom ugovora ispunile obje stranke, tj. da je tužilac platio cijenu a tuženi mu predmetnu poslovnu prostoriju predao u državinu.

Polazeći od toga da je stvarna cijena 1m², navedene poslovne prostorije, bila znatno niža od one koju je platio, tužilac je smatrao da mu na ime te razlike u cijeni pripada pravo na naknadu štete, pa je u skladu s tim i postavio zahtjev da mu tuženi preda poslovnu prostoriju površine 30,97 m², na istoj ili približno istoj lokaciji.

Međutim, nižestepeni sudovi su pravilno odlučili kada su ovaj tužbeni zahtjev odbili kao neosnovan. Ovo zbog toga što, iako to u Zakonu o obligacionim odnosima nije izriučito propisano, naknadu štete, zbog povrede ugovora, kakav je slučaj u ovoj stvari, dužnik uvijek isplaćuje u novcu što znači da u oblasti ugovorne odgovornosti ne postoji naturalna naknada štete. Pošto se naknada za štetu zbog povrede ugovora uvijek izražava u novcu, dužnik

može biti obavezan samo na to da plati naknadu a ne i da učini nešto drugo.

S obzirom na iznijete razloge, kao i činjenicu da je tuženi predajom poslovne prostorije ispunio ugovornu obavezu, nižestepeni sudovi su pravilno postupili kada su odbili kao neosnovan tužbeni zahtjev kojim je traženo, da tuženi, po osnovu naknade štete, prouzrokovane više naplaćenom cijenom, obaveže na predaju poslovne prostorije od 30,97 m²."

(Presuda Vrhovnog suda RCG, Rev.br. 462/99 od 06. decembra 2001.)

Pobijanje pravnih radnji dužnika

(Čl.281. stav 2. i čl.284. ZOO)

U pobožnim parnicama pravna radnja dužnika se ne poništava, niti se utvrđuje njena ništavost, već se u odnosu na treće lice utvrđuje da je bez pravnog djestva prema tužiocu i samo koliko je potrebno za ispunjenje njegovih zahtjeva.

Iz obrazloženja:

"U konkretnom spornom odnosu ne može se smatrati da je Ugovor o kupoprodaji koji je zaključen nakon odobrenog prinudnog poravnjanja između prvotuzenog i njegovih povjerilaca, ništav u smislu člana 103. stav 1. ZOO sve i da je zaključen protivno odredbi člana 28. stav 3. Zakona o prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji (ZPPSL) kojom se dužnik ograničava u vršenju ovlaštenja do zaključenja predmetnog poravnjanja.

Pravni poslovi preduzeti protivno ovoj zabrani nijesu ništavi, već nemaju pravno dejstvo prema povjeriocima ako je treće lice nesavjesno, tj. ako je znalo ili moralo znati da ti poslovi izlaze iz okvira tekućeg poslovanja i da za te poslove nije dobio potrebno odobrenje - član 28. stav 4. ZPPSL.

Budući da je prinudno poravnanje odobreno rješenjem Privrednog suda u Beogradu II Pp br.19/97 od 16.09.1997.godine, a sporni ugovor zaključen 04.03.1998.godine, tj. nakon odobrenog prinudnog poravnjanja, to za zaključenje tog ugovora nije bilo potrebno odobrenje predsjednika vijeća ili upravnika prinudnog poravnjanja, kako je to pogrešno zaključio prvostepeni sud, niti izostanak takvog odobrenja, čak i da je ono bilo potrebno, predstavlja razlog ništavosti ugovora, već razlog za pobijanje.

Naime, ukoliko dužnik pravnim radnjama šteti povjeriocu takve pravne radnje mogu se pobijati samo tužbom za pobijanje

pravnih radnji. Pravo na pobijanje ima svaki povjerilac čije je potraživanje dospjelo, pod uslovima iz člana 281. ZOO. Tužba za pobijanje podnosi se protiv trećeg lica sa kojim je ili u čiju korist je preduzeta pravna radnja - čl.283. stav 2. ZOO. U pobožnim parnicama pravna radnja se ne poništava, niti se utvrđuje njena ništavost, već se utvrđuje da je bez pravnog dejstva prema tužiocu i samo koliko je potrebno za ispunjenje njegovih zahtjeva - čl.284. ZOO. Dakle, tužba za utvrđenje ništavosti ugovora i tužba za pobijanje pravnih radnji, su dvije različite tužbe, različita je pasivna legitimacija, petitum tužbenog zahtjeva i pravne posledice."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Pž.br.311/2000 od 30. januara 2001.)

Zamjena ispunjenja i pravo na zateznu kamatu

(član 308. stav 1. ZOO)

Kada je obaveza plaćanja duga prestala zamjenom ispunjenja činidbom, tada tužilac nema pravo na zateznu kamatu.

Iz obrazloženja:

"Prema sadržini spisa u postupku pred prvostepenim sudom utvrđeno je da je tuženi dugovao tužiocu po računu br.612 od 12.07.1995.godine iznos od 12.224,30 dinara, da su se stranke dogovorile da mu tuženi umjesto plaćanja ovog duga isporuči bijelu tehniku u istoj vrijednosti. Tuženi je u skladu sa tim sporazumom isporučio tužiocu dana 21.03.1996.godine 7 frižidera i 4 zamrzivača.

Tužbeni zahtjev odnosi se na kamatu u skladu sa Zakonom o visini stope zatezne kamate na iznos od 12.224,30 dinara počev od 12.07.1995.godine, do 21.03.1996.godine.

Prvostepeni sud je pogrešno primijenio materijalno pravo kada je usvojio tužbeni zahtjev.

Tužilac je u sporazumu sa tuženikom umjesto plaćanja duga primio nešto drugo - zamjena ispunjenja, pa je u smislu člana 308. stav 1. ZOO. prestala novčana obaveza tuženog u momentu prijema druge stvari. Sa njom su prestale i sporedne obaveze koje su pored nje postojale, pa tužilac nema pravo na kamatu na glavni dug."

(Presuda Vrhovnog suda Pž.br.321/99 od 21. februara 2001.)

Početak toka zastarjelosti
(Član 324. st.1. i čl. 361. st.1. ZOO)

Ako je obaveza dužnika dospjela ili njena dospelost proizilazi iz prirode pravnog posla, kasnije ispostavljanje fakture ima samo značaj opomene za plaćanje koje ne utiče na tok zastare.

Iz obrazloženja:

"U konkretnom slučaju dio utuženog potraživanja po polisi br.0011508 od 01. 06. 1994.godine u iznosu od 3.434,05 dinara i po polisi br.0062550 od istog datuma u iznosu od 41.422,62 dinara, dospio je za plaćanje danom potpisivanja polisa, kako to proizilazi iz sadržina samih tih polisa, radi čega rok zastare teče od narednog dana od dana dospelosti, tj. 02. 06. 1994. godine. To proizilazi iz sadržine odredbe člana 361. stav 1. ZOO kojom je propisano da zastarjelost počinje teći prvog dana kad je povjerilac imao pravo da zahtijeva ispunjenje obaveze, ako zakonom za pojedine slučajeve nije što drugo propisano.

Budući je tužba u predmetnoj pravnoj stvari podnijeta 20.06.1997.godine, dakle, po isteku trogodišnjeg roka zastarjelosti iz citirane odredbe člana 380. stav 3. ZOO, to je u navedenom dijelu pobijanu presudu valjalo preinačiti i tužbeni zahtjev odbiti kao neosnovan.

Pri tom je bez pravnog značaja što je tužilac nakon izdavanja polisa, u oktobru mjesecu iste godine ispostavio fakture pozivajući tuženog na plaćanje, jer se fakturom ne može pomjerati rok dospelosti koji je zakonom određen, tako da one u konkretnom

slučaju imaju samo značaj opomene za plaćanje koji ne utiče na dan zastare niti se prekida."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Pž.br.88/2000 od 15. maja 2001.)

Zastarjelost potraživanja

(Član 366. ZOO)

Iz obrazloženja:

"Po ocjeni ovoga suda, u konkretnom slučaju, nije nastupila zastarjelost potraživanja, na koju ukazuje tuženi u podnijetoj reviziji. Ovo zbog toga što je tuženi dopisom V.P.5437-7 od 29.04.1996.godine, upućen im Vojno računskom centru Beograd, radi isplate iznosa od 920.000,00 ondašnjih dinara, na ime nematerijalne štete, po rješenju pom.Vojne Pošte Op.br.204/92 od 08.05.1992.godine, ne samo priznao dug, kako to tuženi navodi, već se tuženi u suštini odrekao zastarjelosti, u smislu odredbe člana 366. Zakona o obligacionim odnosima. Naime, kako je liječenje tužioca završeno 18.03.1992.godine, to je 18.03.1995.godine proteklo tri godine za potraživanje naknade predmetne štete, a pošto naprijed pom.dopis tuženog datira od 29.04.1996.godine, dakle poslije proteka vremena određenog za zastarjelost (čl.365. ZOO), to se osnovano zaključuje da se tuženi, kao dužnik, odrekao od zastarjelosti, pa sa tog razloga zastarjelost u konkretnom slučaju nije nastupila. Zastarjelost nije nastupila ni za pretrpljeni strah, kako se to u reviziji ističe, jer je tužilac po završenom liječenju, saznao za obim štete koju potražuje po tom osnovu, pa je bez uticaja to kada je tužilac povrijeđen."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.247/2000 od 23. februara 2001.)

Zastarjelost kad postoje procesne smetnje za vođenje krivičnog postupka

(član 377. stav 1. ZOO)

Ako parnični sud utvrdi postojanje određenog krivičnog djela za koje je izostalo vođenje krivičnog postupka, bilo sa kog razloga, zastarjelost naknade štete treba cijiniti u smislu člana 377. stav 1. ZOO.

Iz obrazloženja:

"Prema stavu dosadašnje sudske prakse, zastarjelost potraživanja naknade štete prouzrokovane krivičnim djelom cijeni se po odredbama člana 377. Zakona o obligacionim odnosima, u slučaju kada je pravosnažnom osuđujućom krivičnom presudom utvrđeno postojanje krivičnog djela i ogovornost lica za učinjeno krivično djelo.

Međutim, u slučaju postojanje procesnih smetnji zbog kojih je bilo apsolutno nemoguće da se protiv učinioca krivičnog djela postupak pokrene i okonča, bilo zato što je učinilac štete umro, ili je nedostupan organima gonjenja, ili je nepoznat, ili u slučaju više izvršilaca, parnični sud je ovlašćen da, kao prethodno pitanje, utvrdi da li je šteta prouzrokovana takvom radnjom koja u sebi sadrži elemente krivičnog djela, s obzirom da krivično djelo može postojati i kada dođe do izostanka krivičnog postupka. Pri tome, valja ukazati, da djelovanje parničnog suda nije usmjereno na utvrđivanje krivične odgovornosti (što se može utvrditi samo u krivičnom postupku), već da bi se, saglasno načelu pružanja jače zaštite pravu oštećenog na naknadu štete prouzrokovane krivičnim djelom, primijenila posebna pravila o zastarjelosti zahtjeva za naknadu štete, prema odredbi pom.zakonskog propisa (čl.377. ZOO)."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.469/2000 od 05. maja 2001.)

Zastoj zastarijevanja (Čl.383 i čl.384. ZOO)

Zastarjelost potraživanja koje nije moglo početi da teče zbog određenog zakonskog izroka (tzv.zastoj zastarijevanja), počinje da teče po prestanku tog uzroka.

Iz obrazloženja:

"Po ocjeni Vrhovnog suda, izloženo pravno shvatanje drugostepenog suda o nastupanju zastarjelosti potraživanja za naknadu štete se ne može prihvatiti. Ovo iz razloga što je odredbom člana 383. ZOO propisano da zastarijevanje ne teče za svo vrijeme za koje povjeriocu nije bilo moguće zbog nesavladivih prepreka da sudskim putem zahtijeva ispunjenje obaveze. U konkretnom slučaju, kako to pravilno nalazi prvostepeni sud, tužioci su zbog rata u bivšoj SR BiH, koji je formalno okončan tek potpisivanjem Dejtonskog sporazuma (21.11.1995.godine), bili spriječeni da, od momenta saznanja za smrt svog sina, odnosno supruga i oca (10.05.1992.godine), ostvare svoje pravo pred stvarno i mjesno nadležnim sudom u P. Za to vrijeme zastarijevanje nije moglo početi da teče zbog naprijed navedenog (zakonskog) uzroka, pa je ono počelo teći kad je taj uzrok prestao, u smislu odredbe čl.384. st.1. ZOO, tj. za to vrijeme je nastupio tzv. zastoj zastarijevanja. Kako je tužba u ovoj stvari podnijeta 31.10.1997.godine, a naprijed pom.Dejtonski sporazum je zaključen 21.11.1995.godine, to proizilazi da potraživanje tužilaca nije zastarjelo, u smislu odredbe čl.376. st.1. ZOO, kako to pravilno zaključuje i prvostepeni sud."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.502/2000 od 05. maja 2001.)

Prekid zastarjelosti potraživanja

(Član 387. stav 2. ZOO)

Ukoliko su akceptni nalazi predati radi namirenja ili obezbeđenja određenog potraživanja povjerioca, danom predaje nastupio je prekid zastarjevanja, bez obzira iz kojih razloga akceptni nalozi nijesu realizovani.

Iz obrazloženja:

"Osnovano se žalbom tuženog - protivtužioca navodi da je prvostepeni sud odbijajući protivtužbeni zahtjev zbog zastarjelosti potraživanja, a polazeći od odredbe člana 387. stav 2. ZOO, kojom je propisano da se priznanje duga može učiniti i na posredan način, davanjem obezbeđenja, bio dužan da ispita da li je predaja bjanko akceptnih naloga učinjena radi realizacije kamatnih potraživanja ili ne. Bez obzira što je vještak konstatovao da su obračuni na bazi naloga naknadno sačinjavani i dostavljeni tužiocu - protivtuženom (tač.6. osnovnog nalaza), prvostepeni sud je po službenoj dužnosti (član 7. stav 3. ZPP) trebalo da ispita kada i u koje svrhe, te za koje konkretno obaveze su akceptni nalozi izdati i predati tuženom - protivtužiocu, te ko ih je potpisao, vodeći pri tom računa da su akceptni nalozi sredstvo plaćanja a samo po izričitom sporazumu saugovarača mogu biti sredstvo obezbeđenja i to konkretnih obaveza. Ukoliko su akceptni nalozi predati za namirenje kamatnog potraživanja, tuženi kao protivtužilac mogao bi se sa uspjehom pozivati na prekid zastarjelosti u pogledu kamatnog potraživanja iz 1995.godine s pozivom na navedenu odredbu člana 387. stav 2. ZOO."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Pž.70/2000 od 19. marta 2001.)

Ugovor o cesiji - pravno dejstvo

(Čl.436. stav.1. i čl.440. ZOO)

Ne postoji mogućnost raskida ugovora o cesiji zbog toga što dužnik nije ispunio obavezu prema prijemniku.

Iz obrazloženja:

"U postupku pred prvostepenim sudom utvrđeno je da je između tužioca kao prijemnika i drugotuženog kao ustupioca zaključen ugovor o cesiji br.483 od 21.01.1999.godine. Tim ugovorom drugotuženi je ustupio tuženom svoje potraživanje koje je imao prema prvotuženom u iznosu od 262.791,47 dinara. Članom 2. Ugovora predviđeno je da ustupanjem ovog potraživanja drugotuženi izmiruje obaveze prema tuženom do iznosa ustupljenog potraživanja. Nije sporno da prvotuženi nije platio tužiocu ustupljeno potraživanje.

Polazeći od ovakvog utvrđenja pravilno je prvostepeni sud primijenio materijalno pravo kada je u odnosu na prvotuženog usvojio tužbeni zahtjev.

Neosnovani su navodi žalbe prvotuženog da je tužilac raskinuo Ugovor o cesiji, pa da je raskidom ugovora prestao pravni osnov potraživanja tužioca.

Pravno dejstvo cesije sastoji se u tome što potraživanje prelazi sa ustupioca na prijemnika. Ustupilac prestaje biti povjerilac i na njegovo mjesto dolazi prijemnik kao novi povjerilac (član 436. stav 1. ZOO.). Za odnos ustupioca i dužnika cesija znači prestanak ustupiočevog prava da od dužnika zahtijeva ispunjenje. Dakle, ugovor o cesiji u momentu zaključenja ne stvara obaveze ni za jednu stranu (ustupioca i prijemnika) tako da bi neizvršenje jedne obaveze povlačilo za sobom mogućnost raskida ugovora zbog neispunjenja.

Stoga raskid ugovora o cesiji zbog toga što dužnik nije ispunio obavezu prema prijemniku nije moguć."

(Presuda Vrhovnog suda RCG, Pž.br.369/99 od 21. februara 2001.)

Prava zakupca kad stvar ima neki nedostatak

(Član 578. ZOO)

Ako zakupljena stvar u momentu predaje ima neki materijalni nedostatak, ili ako nema neko svojstvo koje po običaju ili ugovorom treba da ima, zakupac nije ovlašćen da sam vrši otklanjanje tih nedostataka i te troškove prebije sa potraživanjem zakupnine.

Iz obrazloženja:

"Bez značaja su navodi žalbe koji se odnose na isticanje da je na poslovnim prostorijama za upotrebu radi koje je ugovor zaključen izvršio nužne opravke, pa je to potraživanje trebalo prebiti sa potraživanjem zakupnine.

Naime, prava zakupca u slučaju da zakupljena stvar u času predaje ima neki materijalni nedostatak, kao i u slučajevima kada zakupljena stvar nema neko svojstvo koje po ugovoru ili običaju treba da ima, regulisana su odredbom člana 578. ZOO. Ako stvar u trenutku predaje ima neotklonjive nedostatke zakupac može raskinuti ugovor ili zahtijevati sniženje zakupnine. U slučaju da zakupljena stvar ima neki nedostatak koji se može otkloniti, a predaja u roku nije bitan sastojak ugovora, zakupac je dužan odrediti zakupodavcu naknadni primjereni rok za otklanjanje nedostataka. Ako zakupodavac ne otkloni nedostatak u ovom naknadnom roku zakupac stiže pravo da raskine ugovor ili zahtijeva sniženje zakupnine.

Tuženi do zaključenja glavne rasprave nije dokazao da je stvar u trenutku predaje imala materijalne nedostatke niti da je postupio u skladu sa članom 578. stav 2. ZOO da bi imao pravo na

sniženje zakupnine a nesporno je da je ugovor o zakupu prestao istekom vremena na koji je zaključen."

(Presuda Vrhovnog suda Pž.br.271/2000 od 06. novembra 2001.)

Odgovornost osiguravača motornih vozila

(član 941. st.1. ZOO)

Odgovornost osiguravajuće organizacije izvedena je iz odgovornosti njenog osiguranika - korisnika, odnosno vlasnika motornog vozila za štetu koju je njegovom upotrebom prouzrokovao trećim licima i uslovljena je postojanjem i obimom odgovornosti osiguranika.

Iz obrazloženja:

"U postupku koji je prethodio donošenju prvostepene presude utvrđeno je da je do povredjivanja tužioca došlo isključivo njegovim propustima, odnosno da do štetnog događaja nije došlo radnjama tuženikova osiguranika. Kod takvog stanja stvari nižestepeni sudovi su pravilno postupili kad su odbili kao neosnovan postavljeni tužbeni zahtjev. Ovo zbog toga što je tužena kao zajednica osiguranja - kao osiguravač u obavezi da naknadi štetu koju je korisnik, odnosno sopstvenik motornog vozila dužan da naknadi na osnovu pravila o naknadi štete predvidjenih odredbama Zakona o obligacionim odnosima, kod koje se osigurao korisnik, odnosno sopstvenik motornog vozila. Dakle, odgovornost tuženog kao osiguravajuće organizacije izvedena je iz odgovornosti korisnika odnosno vlasnika motornog vozila za štetu koju je njegovom upotrebom prouzrokovao trećim licima i uslovljena je postojanjem odgovornosti samog tog osiguranika. Slijedom toga, pri činjenici da do korisnika - vozača vozila nema krivice za nastanak štetnog događaja, tužena nije u obavezi da naknadi nastalu štetu. Jer, obaveza tužene kao osiguravača ograničena je odgovornošću njenog osiguranika - korisnika odnosno vlasnika motornog vozila, tako da kad do vlasnika - vozača vozila, nema krivice za štetu, i ako je, kao što je to slučaj u ovoj pravnoj stvari, pored toga i njegova objektivna odgovornost zbog krivice tužioca u potpunosti

isključena, tako da tužena kao zajednica osiguranja nije u obavezi da tužiocu naknadi nastalu štetu, sve saglasno odredbama iz čl. 940 i 941. Zakona o obligacionim odnosima u vezi sa pripisima iz čl. 154.st.1. istog Zakona."

(Presuda Vrhovnog suda RCG, Rev.br. 559/2000 od 28. juna 2001.)

PORODIČNO PRAVO

Povjeravanje djece po razvodu braka

(Član 68.st.1. Zakona o porodičnim odnosima)

Ako se roditelji prilikom razvoda braka ne sporazumiju o tome kome će se od njih povjeriti njihova djeca ili ako njihov sporazum ne odgovara interesima djece, sud je po zakonu dužan da pošto ispita sve okolnosti, odluči o čuvanju, vaspitanju i izdržavanju djece.

Iz obrazloženja:

"Osnovni princip porodičnog prava za rješenje pitanja položaja djece iz razvedenog braka je da sud po službenoj dužnosti, vodeći računa isključivo o interesima djece, mora u brakorazvodnom sporu da raspravi i odluči o čuvanju, vaspitanju i izdržavanju djece, s tim što se bračni drugovi (prilikom razvoda braka), mogu sporazumjeti ko će od njih čuvati, podizati vaspitavati i izdržavati djecu i na koji će to način obavljati. No, sud će cijeliti taj sporazum, ali je dužan da sam odluči o ovom pitanju i ako odgovara interesima djece, on može da usvoji taj sporazum.

Ako se roditelji ne sporazumiju o tome kome će se od njih povjeriti njihova djeca ili ako njihov sporazum ne odgovara dječijim interesima, sud je po zakonu dužan da, pošto ispita sve okolnosti, odluči o čuvanju, vaspitanju i izdržavanju djece. Odluka suda u tom dijelu može biti i takva kao što je to slučaj u ovoj pravnoj stvari, da jednu djecu povjeri ocu, drugu majci.

Odluka nižestepenih sudova da djecu treba podijeliti, pa sinove povjeriti ocu, kćerke majci temelji se na mišljenju organa starateljstva datog na "osnovu dogovora sa roditeljima da vidjenja

(kontakte) roditelja i djece treba obavljati najmanje dva vikenda u mjesecu, a duže boravke (vidjenja) uz međusobni dogovor i saglasnost roditelja i djece, zašto su se roditelji i djeca takodje saglasili, nalazeći pri tome (sudovi) da takvo rješenje odgovara i interesima djece.

Medjutim, ovaj sud nalazi, stiče se utisak, da se ovakvom odlukom više vodilo računa o željama roditelja (bar jednog po onome kako je traženo u toku postupka) a manje o interesima djece, a naime, nije ispitivano da li bi odvajanje braće i sestre imalo negativan uticaj na njihov psihički razvoj, iako se prilikom odlučivanja o povjeravanju djece na čuvanje i vaspitanje sud rukovodi isključivo njihovim interesima. Svakako, pri tome treba naročito voditi računa o izvjesnim činjenicama i okolnostima, odlučujućim za pravilno podizanje i vaspitanje djece, kao što su uzrast, zdravlje, naročito osobine roditelja i djece, uslovima njihova života, stambenim i imovinskim prilikama, želji djece itd...., što je sve do sada izostalo, a to je i dovelo, bar za sada, do pogrešne primjene materijalnog prava."

(Rješenje Vrhovnog suda RCG, Rev.br. 31/2000 od 02.februara 2001.)

Punovažnost izjave o priznanju vanbračnog očinstva

(član 102 Porodičnog zakona)

Muškarac koji je, smatrajući sebe ocem vanbračnog djeteta, dao izjavu o priznanju očinstva pred matičarem, kao jednim od načina priznanja očinstva, može tražiti samo poništaj izjave o priznanju, ali ne i osporavati vanbračno očinstvo utvrđeno priznanjem, putem tužbe za utvrđenje da nije otac djeteta.

Iz obrazloženja:

"Odbacujući podnietu tužbu kao neblagovremenu, prvostepeni sud je našao, a drugostepeni odbijanjem žalbe tužioca to prihvatio, da se tužba za osporavanje očinstva može podnijeti u roku od 6 mjeseci, od dana saznanja za činjenice da lice koje je u matičnim knjigama upisano kao otac to nije, a obzirom da tužilac tvrdi ..., iz čega proizilazi da je već tada mislio da dijete nije njegovo, to je očito da je rok (subjektivni) od 6 mjeseci, i objektivni od 5 godina iz čl. 107. Porodičnog zakona protekao, pa je tužba u ovoj pravnoj stvari neblagovremena."

Oredbama iz čl. 107. Porodičnog zakona predviđeno je da muž može osporavati očinstvo djeteta koje je rodjeno u braku ili prije isteka 300 dana od prestanka braka ako smatra da mu nije otac, s tim što tužba za osporavanje očinstva, može podnijeti u roku od 6 mjeseci od dana saznanja za činjenicu da on nije otac, ali najkasnije do navršene 5 godine života djeteta. To se sve odnosi, po nalaženju ovoga suda, na osporavanje bračnog očinstva, ali ne i na osporavanje vanbračnog očinstva. Osporavanje vanbračnog očinstva odnosi se samo na osporavanje očinstva učinjenog priznanjem, kao što je to slučaj u ovoj pravnoj stvari. Pravo na tužbu za osporavanje priznatog vanbračnog očinstva imaju, po nalaženju ovoga suda, muškarac koji sebe smatra ocem djeteta, dijete i majka djeteta.

Dakle, muškarac koji sebe smatra ocem vanbračnog djeteta i koji je izjavu o priznanju očinstva dao pred matičarem (jedan od načina priznanja očinstva), ne može s uspjehom tražiti da se utvrdi da nije otac djeteta - ne može osporavati vanbračno očinstvo. Pravo da ospori vanbračno očinstvo koje je utvrđeno priznanjem nekog muškarca i koje je upisano u matičnu knjigu rođenih ima, pored djeteta i majke djeteta, muškarac koji se smatra ocem djeteta.

Medjutim, izjava o priznanju očinstva, može biti poništena ako nijesu bile ispunjene zakonom utvrđene pretpostavke za njenu punovažnost. Razlozi za ništavost izjave o priznanju vanbračnog očinstva mogu biti apsolutne ili relativne prirode. To pravo - pravo na tužbu radi poništaja izjave o priznanju očinstva imaju osobe koje su takvu izjavu dali, razumije se ako je takva izjava data pod prinudom, u zabludi ili usled prevare, kako je to predviđeno odredbama iz čl. 102. Porodičnog zakona, s tim što se ukazuje da dejstvo sudske odluke (pravnosnažne) o poništaju izjave o priznanju očinstva, ogleda se u tome što se smatra da priznanje očinstva nije ni bilo učinjeno. Izjava o priznanju očinstva ne može se opozvati kako je to predviđeno naprijed navedenom zakonskom odredbom. Nižestepeni sudovi se nijesu ovim bavili, zbog čega materijalno pravo nije pravilno primijenjeno, pa je ovaj sud ukinuo oba rješenja i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak."

(Rješenje Vrhovnog suda RCG, Rev.br. 273/2001 od 02. novembra 2001.)

RADNO PRAVO

Uspostavljanje radnog odnosa na neodređeno vrijeme

(član 11.st.3. Zakona o radnom odnosu)

Sud ne prekoračuje svoja ovlašćenja kada utvrđuje da je došlo do uspostavljanja radnog odnosa na neodređeno vrijeme, jer do preobražaja radnog odnosa dolazi po samom zakonu pa je bez značaja što o tome u preduzeću nije donijeta odluka.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je ocjena zakonitosti rješenja tuženog o prestanku radnog odnosa tužilje i utvrđenje da je tužilja uspostavila radni odnos na neodređeno vrijeme.

Prema članu 11.st.1. Zakona o radnim odnosima, privremeno povećanje obima posla (u ugostiteljstvu) ne može trajati duže od devet mjeseci. Međutim, rad tužilje na radnom mjestu sobarice, pa potom konobara, nastavljen je i po isteku tog roka, neprekidno duže od četiri godine, sve do donošenja rješenja o prestanku radnog odnosa. To ukazuje da je privremeno povećanje obima rada postalo trajno. Usled toga je, na osnovu člana 11.st.3. Zakona o radnim odnosima, došlo do preobražaja radnog odnosa na određeno vrijeme u radni odnos na neodređeno vrijeme, što su nižestepeni sudovi i deklarirali, pravilno poništavajući kao nezakonito rješenje tuženog o prestanku radnog odnosa tužilje.

U postupku pred prvostepenim sudom je utvrđeno da je tužilja radni odnos na određeno vrijeme zasnovala javnim oglašavanjem, da ispunjava uslove za vršenje poslova na kojima radi, a utvrđeno je i da je zasnovala radni odnos zbog privremenog

povećanog obima posla (osporeno rješenje o prestanku radnog odnosa) - što se revizijom neosnovano dovodi u pitanje."

(Presuda Vrhovnog suda RCG, Rev.br. 142/2000 od 07. februara 2001.)

Raspored rada u drugo mjesto

(Član 38 Zakona o unutrašnjim poslovima RCG)

Raspored u drugo mjesto rada zadire u lično pravo na izbor mjesta zaposlenja, radi čega se može odrediti jedino ako je takva mogućnost predviđena zakonom ili kolektivnim ugovorom.

Iz obrazloženja:

"U konkretnom slučaju riječ je o rasporedu na drugo radno mjesto i u drugo mjesto rada, u drugo geografsko mjesto, što je objektivno složenija i nepovoljnija situacija za zaposlenog, pa tim prije rješenje obavezno mora da sadrži razloge zbog kojih se zaposleni raspoređuje na drugo radno mjesto, u drugo mjesto rada ili na druge poslove. Takav raspored se može odrediti jedino ako je takva mogućnost predviđena, bilo zakonom, bilo kolektivnim ugovorom.

No, Zakon o unutrašnjim poslovima (Sl.list RCG" br. 24/94 i 29/94) na kome se temelje pobijana rješenja ne sadrži propis o raspoređivanju zaposlenog na rad iz mjesta prebivališta u drugo mjesto rada. Takvo raspoređivanje - trajno raspoređivanje na rad u drugo geografsko mjesto ne sadrži ni Zakon o državnim službenicima ("Sl.list RCG",br. 45/91), Zakon o radnim odnosima ("Sl.list RCG",br. 29/90 - o privremenom rasporedu da - čl. 13, i 14). Zakon o osnovama radnih odnosa ("Sl.list SRJ",br. 29/96), kao ni Opšti kolektivni ugovor ("Sl.list RCG",br. 35/95). Osporena rješenja zasnivaju se na odredbi člana 38 Zakona o unutrašnjim poslovima. Ona se odnosi, međjutim, na trajno raspoređivanje službenika u sjedištu organa, a ne izvan njega. Ministarstvo unutrašnjih poslova je, obzirom na prirodu poslova koje obavlja, obrazovalo centre bezbjednosti sa njihovim određenim sjedištima i izvan sjedišta samog Ministarstva, tako da se sjedište Ministarstva ne može poistovjetiti sa sjedištem područnih centara bezbjednosti.

Ta razlika ne podrazumijeva da se trajno rasporedjivanje iz sjedišta Ministarstva ili iz jednog u drugi područni centar bezbjednosti smatra trajnim rasporedjivanjem u istom organu. Dakle, mogućnost rasporedjivanja zaposlenog iz jednog u drugo mjesto rada, u drugo geografsko mjesto, nije predviđena ni jednim opštim ni specijalnim zakonskim propisom. Čak i za slučaj da takva mogućnost nije isključena, što se revizijom tvrdi, pobijana rješenja nijesu mogla biti donijeta bez izričito propisanih uslova za takvo rasporedjivanje. Ti uslovi nijesu propisani iako bi značaj i posledice rasporedjivanja na rad iz jednog u drugo mjesto rada moralo biti uređeni zakonom ili kolektivnim ugovorom. Jer, u pitanju je pravo radnika koje ulazi u krug njegovih egzistencijalnih pitanja. Stoga je to izuzetak od opšteg pravila, a takvi izuzeci moraju biti izričito predviđeni, bilo zakonom, bilo kolektivnim ugovorom. To se odnosi, prije svega na državu kao poslodavca i to u svim domenima, pa i u okviru radnog zakonodavstva, jer osnovna je obaveza države da obezbijedi ostvarivanje osnovnih prava građana u duhu pravila da sve što ustavom i zakonom nije propisano, za državu i njene organe je zabranjeno. To pitanje egzistencijalne prirode očigledno se može dovesti u vezi ustavnog prava na rad (čl. 52. Ustava RCG) koje garantuje slobodan izbor zanimanja i zapošljavanje, a kroz pravo na slobodno zapošljavanje nesumnjivo se štiti i pravo na izbor mjesta zaposlenja. Osim toga, to egzistencijalno pitanje, vezano je i za Usavom utvrđeno načelo posebne zaštite porodice (čl. 59.st.1. Ustava RCG) koje opredjeljuje one opšte vrijednosti na kojima treba da se zasniva pravno uređenje odnosa u porodici odnosno da porodica uvijek treba da uživa posebnu zaštitu. To je i logično, budući da je svako društvo posebno zainteresovano da zaštiti onu društvenu grupu - porodicu (njeno jedinstvo i porodični mir), koja obezbjeđuje, pored ostalog, i biološku reprodukciju samog društva.

Slijedom rečenog tužena u odsustvu izričito zakonom propisane mogućnosti rasporedjivanja u drugo mjesto rada, kao i uslova potrebnih za takvo rasporedjivanje nije ni mogla donijeti

pobijana rješenja, zbog čega su nižestepeni sudovi pravilno postupili kad su usvojili postavljeni tužbeni zahtjev."

(Presuda Vrhovnog suda RCG, Rev.br. 243/2000 od 26. decembra 2001.)

Sadržaj oglasa za rješavanje stambenih potreba radnika

(Usklađenost sa opštim aktom)

Kada je pravilnikom o rješavanju stambenih potreba zaposlenih određen sadržaj oglasa za rješavanje stambenih potreba zaposlenih, oglas u skladu sa pravilnom treba da sadrži podatke o svim stanovima, koji se daju u zakup ili se zamjenjuju.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi člana 43. stav 1. tač.2. Pravilnika tuženog, oglas za rješavanje stambenih potreba zaposlenih, pored ostalog, treba da sadrži podatke o stanovima koji se prodaju po tržišnim ili povoljnijim uslovima ili daju u zakup ili se zamjenjuju. U konkretnom slučaju, raspisani oglas tuženog za davanje u zakup stanova zaposlenim kod tuženog, od 29.09.1998.godine, je sadržavao podatke za dva stana: stan br.33/I površine 72,84 m² (dvosobni) VI sprat, koji je dat u zakup, i stan br.23/II,površine 72,84 m² (dvosobni) VI sprat, koji je dat u zakup, dok nije sadržavao podatke za stan br.23. u ulici Vladimira Rolovića br.4. "Tri kule", površine 49,40 m², koji je kako iz spisa proizilazi, dat u zakup radniku tuženog. Po ocjeni ovog suda, u cilju ispoštovanja citirane odredbe Pravilnika tuženog, u oglasu tuženog je trebalo navesti podatke o istom stanu, pa, pošto tako nije postupljeno, ne bi se moglo smatrati da je postupak rješavanja stambenih potreba kod tuženog zakonito sproveden, pri čemu se ukazuje da su tužioci podnijetom tužbom tražili poništaj i te odluke tuženog (br.4101-2372/1)."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.322/2000 od 09. marta 2001.)

Povraćaj otpremnine

(Čl. 43. st.1. tač.4. Zakona o osnovama radnih odnosa i čl.36. st.5.
Zakona o radnim odnosima)

Za povraćaj otpremnine ima osnova samo ako su dobijena sredstva zloupotrijebljena odnosno iskorišćena suprotno svrsi zbog koje su dodijeljena.

Iz obrazloženja:

"U ovoj stvari nije sporno da je tužena dana 07.07.1998.godine, pismeno izjavila želju da joj je kao tehnološkom višku, u skladu sa članom 43. stav 1. tač.4. Zakona o osnovama radnih odnosa, prestane radni odnos kod tužioca, uz obavezu da će otpremninu od 24. mjesečne zarade upotrijebiti za svoje dalje radno angažovanje. Istoga dana sranke su zaključile sporazum o prestanku radnog odnosa tužene, uz obavezu tužioca da joj isplati 47.312,64 dinara, koje predstavlja iznos naknade u visini od 24. zarade tužene. Nije sporno da je ova naknada isplaćena tuženoj kao i to da je rješenjem nadležne komisije Republičkog fonda PIO od 27.10.1998.godine, tužena oglašena invalidom rada prve kategorije i penzionisana. Smatrajući da tužena primljeni novčani iznos nije upotrijebila u skladu sa odredbama člana 36. st.1. Zakona o radnim odnosima, tužilac je postavio zahtjev za njegov povraćaj.

Oslanjajući se na sadržinu pismenih potvrda izdatih od strane MZ Budimlja i Zemljoradničke zadruge Budimlja, utvrđeno je da je novčana sredstva koja su joj dodijeljena na ime otpremnine, u avgustu i septembru 1998.godine, tužena upotrijebila za nabavku građevinskog materijala za izgradnju objekta - štale, koji bi se koristio kao mini farma. Imajući to u vidu, kao i činjenicu da u vrijeme kada je ostvarila pravo na otpremninu, tužilja nije znala niti mogla znati, da će kratko vrijeme nakon toga biti proglašena invalidom rada prve kategorije i penzionisana, nižestepeni sudovi su

pravilno odlučili kada su tužbeni zahtjev za povraćaj primljene otpremnine odbili kao neosnovan. Jer, kao što je rečeno, tužilja je sporni novčani iznos upotrijebila za unapređenje svog poljoprivrednog gazdinstva zbog čega u smislu člana 36. stav 5. Zakona o radnim odnosima, nema osnova za njegov povraćaj. S druge strane ni činjenica što je tužena penzionisana kratko vrijeme po ostvarenju prava na otpremninu, ne može biti osnov za njen povraćaj. Jer, osim što tužena nije znala ni mogla znati da će biti penzionisana, uz to nije ni mogla uticati na ostvarenje tog prava. Samim tim, tužena nije bilo čime zloupotrijebila ostvareno pravo na otpremninu pa u odsustvu te okolnosti, nema ni osnova zahtjev za povraćaj otpremnine, zbog čega su nižestepeni sudovi pravilno odlučili kada su u skladu sa članom 36. stav 5. Zakona o radnim odnosima, odbili tužbeni zahtjev."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br. 396/2000 od 22.marta 2001.)

Rješenje o rasporedu na radno mjesto - pravno dejstvo

(Čl.16. i čl.69. st.1. Zakona o osnovama radnih odnosa)

Rješenje o rasporedu na radno mjesto je konačno, radi čega izjavljeni prigovor nema suspenzivno dejstvo, bez obzira na datu pravnu pouku.

Iz obrazloženja:

"Nižestepeni sudovi su pravilno našli i pravilno zaključili da tužiocu ne pripada isplata tražene izgubljene zarade, jer mu je bilo omogućeno da radi i da tu zaradu ostvari, tako da do tuženog nema krivice što tužilac nije radio, pa nema ni njegove odgovornosti na štetu, već krivica za nepostupanje po naprijed pom.rješenju o rasporedu leži, upravo, na strani tužioca. Prema odredbi člana 16. Zakona o osnovama radnih odnosa ("sl.list SRJ", br.29/96), u slučajevima potrebe procesa i organizacije rada zaposleni može biti raspoređen na svako radno mjesto koje odgovara stepenu i vrsti njegove stručne spreme, znanju i sposobnostima. U konkretnom slučaju, tako je i bilo, pa je tužilac, u skladu sa njegovom stručnom spremom, raspoređen na poslove i radne zadatke konobara u hotelu "Šavnik", po kom rješenju tužilac, svojom voljom, nije postupio.

Što se pak tiče tužiočevog isticanja, u tom pravcu, da izjavljeni prigovor na pom.rješenje ima suspenzivno dejstvo, ovaj sud smatra da izjavljeni prigovor takvo dejstvo nema. Ovo, pored ostalog, i sa razloga što u smislu odredaba Zakona o osnovama radnih odnosa (koji je stupio na snagu 4.jula 1996.godine), tužilac nije ni imao pravo na izjavljivanje prigovora protiv rješenja o rasporedu na pom. radno mjesto konobara, radi čega je ono bilo konačno, te je tužilac imao pravo da pokrene spor kod nadležnog

suda, radi zaštite svojih prava, u smislu odredbe čl.69. st.1. Zakona o osnovama radnih odnosa."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev br.142/01 od 21.septembra 2001.)

Pripadnik rezervnog sastava policije - pravo na zaradu

(Član 49. Zakona o osnovama radnih odnosa)

Pripadniku rezervnog sastava policije dok je angažovan u tom svojstvu, ne pripada naknada zarade od poslodavca kod kojeg je stalno raspoređen.

Iz obrazloženja:

"U postupku koji je prethodio donošenju pobijane i prvostepene presude je utvrđeno da se tužilac, u vremenskom periodu od 14.04. do 31.12.1999.godine, nalazio u rezervnom sastavu policije, kod MUP-a RCG, OB Rožaje, do čega je, prema izvještaju istog organa od 19.10.2000.godine, došlo po njegovoj volji. Za vrijeme angažovanja kao pripadnika rezervnog sastava (po ugovoru o radu), tužiocu je isplaćivana zarada u skladu sa propisima MUP-a, kako to proizilazi iz naprijed pom.izvještaja, kao i iz izvještaja istog organa od 04.10.2000.godine, dok mu radni odnos kod tuženog, gdje je zaposlen na neodređeno vrijeme, na poslovima mašinbravara, miruje, kako to proizilazi iz tuženikovog odgovora na tužbu.

Kod takvog stanja stvari, prvostepeni i drugostepeni sud pravilno nalaze i pravilno zaključuju da je neosnovano potraživanje tužioca prema tuženom, u tom pravcu da mu tuženi, za naprijed navedeni vremenski period, isplati naknadu zarade u iznosima bliže navedenim u izreci prvostepene presude. Pozivanje tužioca na odredbu člana 49. stav 1. Zakona o osnovama radnih odnosa ("Sl.list SRJ", br2/96), u konkretnom slučaju, nema nikakvog osnova, kako to pravilno nalaze nižestepeni sudovi. Ovo zbog toga što se angažovanje tužioca, u naprijed navedenog svojstvu, - kao pripadnika rezervnog sastava MUP-a RCG, ne može, s obzirom na krug lica nikako podvesti pod pom.zakonsku odredbu, niti bi tuženi, po tom osnovu, bio u obavezi da tužiocu isplati naknadu zarade, već

to treba da učini organ kod kojeg se tužilac nalazi na radu (po ugovoru o radu na određeno vrijeme), kako to pravilno nalaže nižestepeni sudovi."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.259/01 od 23.novembra 2001.)

Invalidi rada - obim zaštite

(Član 52. i 55. Zakona o osnovama penzijskog i invalidskog osiguranja i član 24. Opšteg i čl. 24. Posebnog kolektivnog ugovora.)

Invalid rada (III kategorije) može biti upućen na prinudni odmor sa pravom na naknadu u visini od 50% zarade, kao i ostali zaposleni.

Iz obrazloženja:

"Polazeći od činjeničnog utvrđenja prvostepenog suda, koje prihvata i drugostepeni sud, u ovoj stvari je pravilno primijenjeno materijalno pravo kada je odlučeno odbijanjem tužbenog zahtjeva, bliže navedenog u izreci prvostepene presude, koju je, odlučujući o žalbi tužioca potvrdio i drugostepeni sud, a žalbu odbio kao neosnovanu. Naime, prvostepeni i drugostepeni sud i pravilno zaključuju da je prema odredbama član 24. Opšteg kolektivnog ugovora i član 41. Posebnog kolektivnog ugovora, tuženi mogao uputiti tužioca na prinudni odmor, bez obzira što se radi o invalidu rada III kategorije, odnosno da prema pom.odredbama, kao ni prema odredbama Zakona, nije predviđeno nikakvo ograničenje za invalide rada, kada se pojavi potreba za upućivanje radnika na prinudni odmor. Sledstveno tome, rješenje tuženog od 04.03.2000.godine, o upućivanju tužioca na prinudni odmor, za vrijeme od 01.03.do 31.03.2001.godine, te određivanju visine naknade za to vrijeme, u procentu od 50% zarade koju bi ostvario da je bio na radu, je zakonito, pa je stoga i neosnovan postavljeni tužbeni zahtjev.

Isto tako, ni odredbama (čl.52. i 55) Zakona o osnovama penzijskog i invalidskog osiguranja ("Sl.list SRJ", br.30/96), na koji se u reviziji ukazuje, nije predviđeno ograničenje o upućivanju invalida rada na prinudni odmor, niti je, pak, predviđeno da invalidi rada, u slučaju upućivanja na prinudni odmor, imaju pravo na

preostali dio naknade od 50% od zarade koju bi ostvarili da su bili na radu, kako se to revizijom želi predstaviti. Naprotiv, pomenutim odredbama tog Zakona kao i drugim koje se na to odnose, su predviđena i propisana prava po osnovu preostale radne sposobnosti, kojim propisima prava po osnovu preostale radne sposobnosti, kojim propisima se ne dira u uslove i način, niti u visinu naknade, kada je u pitanju upućivanje radnika na prinudni odmor (pa i kada se radi o radnicima sa izmijenjenom radnom sposobnošću), što je regulisano, kako je već navedeno, odredbama Opšteg i Poslovnog kolektivnog ugovora."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.80/01 od 07. septembra 2001.)

Radna obaveza - Ponašanje koje (ne) šteti ugledu službe

(član 57.stav 7. Zakona o unutrašnjim poslovima)

Fizički napad na biv. suprugu i njenog oca, izazvan poremećenim odnosima povodom vidjenja zajedničke djece ne predstavlja povredu radne obaveze čuvanja ugleda službe iz član 57.stav 7. Zakona o unutrašnjim poslovima.

Iz obrazloženja:

"Neosnovano se revizijom ukazuje na pogrešnu primjenu materijalnog prava. U ovoj stvari nije sporno da je pobijanim odlukama tuženog, tužilac oглаšen krivim, zbog toga što je dana 14.10.1997.godine, u prostorijama štamparije "Print" u Podgorici, fizički napao svoju biv. suprugu NN, tako što ju je više puta udario pesnicom u predjelu glave i čitavog tijela, govoreći joj tom prilikom: "kurvo, ukrala si mi djecu, ubiću te", kao i zbog toga što je istog dana u ul. 18.jula u Podgorici vrijeđao svog bivšeg tasta NN i rukama hvatao za lice, pa mu je primjenom član 57. stav 1. tač.7. zbog povrede radne obaveze - ponašanja koja šteti ugledu organa unutrašnjih poslova, izrečena mjera prestanka radnog odnosa. Polazeći od toga da povreda radne obaveze, zbog koje mu je izrečena disciplinska mjera i tužiočevog rada ne postoji uzajamna veza, nižestepeni sudovi su pravilno zaključili da tužilac nije počinio povredu radne obaveze iz član 57.stav 7. Zakona o unutrašnjim poslovima, te u skladu sa tim usvojio tužbeni zahtjev. Jer, da bi ta povreda, tj. ponašanje koje šteti ugledu službe, predstavljalo povredu radne obaveze, u smislu citiranog propisa, neophodno je da je ista počinjena na radu ili u vezi sa radom, te da se njome narušava radna disciplina. S toga, sama činjenica što je tužilac u konkretnoj prilici zbog poremećenih odnosa sa svojom biv. suprugom i njenom rodbinom, u vezi vidjanja svoje djece, prekršio pravila društvene

discipline, ne može ni imati karakter povrede radne obaveze a samim tim ni osnov za izricanje disciplinske mjere."

(Presuda Vrhovnog suda RCG, Rev.br. 163/2001 od 11. septembra 2001.)

Pravna naknada štete i zastarjelost vođenja disciplinskog postupka

(Čl.59. stav 3. Zakona o osnovama radnih odnosa i čl.154. Zakona o obligacionim odnosima.)

Krivica radnika za povredu radne obaveze koja mu je stavljena na teret, od odlučnog je značaja na ostvarenje prava na naknadu štete zbog izostanka zarade i kad je disciplinska mjera prestanka radnog odnosa poništena zbog zastarjelosti.

Iz obrazloženja:

"Polazeći od toga da su odluke o izrečenoj disciplinskoj mjeri prestanka radnog odnosa poništene zbog nastupanja zastarjelosti vođenja disciplinskog postupka, nižestepeni sudovi su usvojili tužbeni zahtjev za naknadu štete zbog izostalih primanja za period bliže označen u izreci prvostepene presude. Pri tome nižestepeni sudovi nijesu se bavili time, iako je to trebalo, da li je tužilac učinio težu povredu radne obaveze koje mu je stavljena na teret, kao i da li je odgovoran za tu povredu. Prema članu 154. Zakona o obligacionim odnosima za štetu se odgovara po osnovu krivice odnosno po osnovu odgovornosti od opasne stvari ili bavljenja opasnom djelatnošću, bez obzira na krivicu. S obzirom na to bilo je potrebno da se razjasni da li postoji osnov odgovornosti tuženog za zaštitu u okviru cijelog spornog perioda obuhvaćenog tužbom. Osnov odgovornosti tuženog postojao bi samo od onog momenta kada je nastupila zastarjelost za dalje vođenje disciplinskog postupka kada su nadležni disciplinski organi tuženog bili u obavezi da postupak obustave i tužioca vrata na rad. S druge strane, za vrijeme do nastupanja zastarjelosti, kada je u pitanju zahtjev za naknadu izgubljene zarade, bilo je neophodno utvrditi da

li se radi o šteti nastaloj krivicom tužioca, od čega zavisi i osnov odgovornosti tuženog za štetu u ovom dijelu."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.165/01 od 11. septembra 2001.)

Nepostojanje povrede na radu

(Član 62. stav 5. Zakona o osnovama radnih odnosa)

Radnik koji je pretrpio povredu na putu od kuće do posla, nema pravo na naknadu štete od poslodavca, jer se to ne može smatrati povredom na radu ili u vezi s radom.

Iz obrazloženja:

"Iz podnijete tužbe i ostalih spisa predmeta proizilazi da tužilac potražuje predmetnu naknadu štete od tuženog zbog povrede na radu, tvrdeći da se odnosnog dana (07.08.1997.godine) povrijedio na putu od kuće do posla. Međutim, nezavisno od toga da li je ta tužiočeva tvrdnja tačna ili nije, drugostepeni sud pravilno nalazi da tužiocu zbog takve povrede ne bi pripadalo pravo da od tuženog traži naknadu predmetne štete. Ovo zbog toga što je odredbom člana 62. stav 5. Zakona o osnovama radnih odnosa propisano da ako zaposleni pretrpi povredu ili štetu na radu ili u vezi s radom poslodavac je dužan da mu nadoknadi štetu. Iz ovoga proizilazi da je potrebno da postoji osnov i uslovi odgovornosti poslodavca. U konkretnom slučaju, kako to pravilno nalazi drugostepeni sud, tog osnova nema, jer takva povreda nije u uzročnoj vezi sa procesom rada kod poslodavca, jer nije rezultat propusta u obezbjeđenju uobičajenih uslova rada. Sledstveno tome, drugostepeni sud pravilno nalazi, da u konkretnom slučaju nema ni objektivne odgovornosti u smislu člana 174. ZOO, niti pak subjektivne odgovornosti, tj. odgovornosti po osnovu krivice u smislu čl.154. ZOO, pa se revident u svemu upućuje na razloge drugostepene presude, koje ovaj sud u cjelosti prihvata."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.275/01 od 23. novembra 2001.)

Neopravdani izostanak s posla

(Član 64. stav 1. tač.4. Zakona o osnovama radnih odnosa)

Zaposleni čini povredu radne obaveze neopravdanog izostanka s posla ukoliko se po isteku prinudnog odmora ne javi na posao.

Iz obrazloženja:

"U postupku koji je prethodio donošenju pobijane presude je utvrđeno da je tužiteljica, odlukom tuženog od 17.09.1998.godine, sa još 11. radnika tuženog, upućena na plaćeno odsustvo (prinudni odmor) još 6 (šest) mjeseci, odnosno, u vremenskom periodu od 18.09.1998.godine, produženo još do 18.aprila 1999.godine. Nadalje je utvrđeno da se tužilja po isteku zadnjeg prinudnog odmora nije javila na posao, dok su se svi ostali radnici tuženog, koji su bili upućeni na plaćeno odsustvo, nakon isteka roka iz naprijed pom.odluke, javili na svoja radna mjesta, kako je to izjavio svjedok koji je zaposlen kao sekretar tužene škole. Isti svjedok je izjavio i to da se tužilja njemu javila 05.juna 1999.godine, u vezi zarade koju nije mogla da primi, zbog toga što je direktor škole protiv iste pokrenuo disciplinski postupak.

Kod takvog stanja stvari, drugostepeni sud je pravilno zaključio da je tužiteljica u vremenskom periodu od 18, odnosno 19.aprila do 04.juna 1999.godine, neopravdano izostala sa posla, te da je osporeno rješenje tuženog, kojim je tužilji utvrđen prestanak radnog odnosa, u smislu odredbe člana 64. stav 1. tač.4. Zakona o osnovama radnih odnosa, na zakonu zasnovano. O tome su pobijanom presudom dati valjani razlozi, koje prihvata i ovaj sud, bez potrebe da se isti ponavljaju, pa se revident u svemu upućuje na

već date razloge drugostepenog suda. Stoga je reviziju tužiteljice valjalo odbiti kao neosnovanu."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.77/01 od 18. juna 2001.)

Neobavještanje o opravdanosti odsustva sa posla
(Član 64. stav 1. tač.4. Zakona o osnovama radnih odnosa)

Propust radnika da o odsustvu i razlozima odsustva s posla obavijesti nadležni organ, ne može biti osnov za prestanak radnog odnosa.

Iz obrazloženja:

"Predmet spora je ocjena zakonitosti rješenja tuženog o prestanku radnog odnosa tužiocu zbog neopravdanog izostajanja s posla pet radnih dana uzastopno, po članu 64. stav 1. tač.4. Zakona o osnovama radnih odnosa.

Polazeći od utvrđenog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo, kada su usvojili tužbeni zahtjev.

Iz činjenica utvrđenih u postupku pred prvostepenim sudom proizilazi da je odsustvo tužioca sa posla bilo opravdano. Na tu okolnost prvostepeni sud je izvršio uvid u dokaze ljekara specijaliste, zdravstveni karton tužioca i saslušao ljekara, čime je provjerena vjerodostojnost prezentirane medicinske dokumentacije i utvrđeno da je stanje zdravlja tužioca u periodu izostajanja s posla bilo takvo da je sigurno trebao biti na bolovanju."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.390/2000 od 22. marta 2001.)

II GRAĐANSKO PROCESNO PRAVO

Sukob nadležnosti

(Član 12. stav 1. pod a) Zakona o sudovima)

Za suđenje u sporu u kojem se pravo svojine na nepokretnosima izvodi iz zaključenog sporazuma o realizaciji - izgradnji privrednog objekta, stvarno je nadležan privredni sud.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi člana 12. st.1. pod a) Zakona o sudovima ("Sl.list RCG", br.20/95), privredni sud je nadležan da sudi sporove iz međusobnih privrednih odnosa između preduzeća i drugih pravnih lica (osim sporova između republika i između Federacije i Republike), između imalaca radnji i drugih pojedinaca koji u vidu registrovanog zanimanja obavljaju privrednu djelatnost i između pravnih lica i imalaca radnji i drugih pojedinaca koji u vidu registrovanog zanimanja obavljaju privrednu djelatnost.

Pod međusobnim privrednim sporovima podrazumijevaju se sporovi iz međusobnih privrednih odnosa iz djelatnosti i drugih aktivnosti privrednih subjekata na tržištu.

Dakle, za postojanje nadležnosti privrednih sudova potrebno je da su ispunjeni subjektivni i objektivni kriterijumi. Pri tom, da li određeni spor između pravnih lica proizilazi iz međusobnog privrednog odnosa, bitno je da li je nastao iz odnosa u proizvodnji, prometu roba i vršenju usluga na tržištu, znači iz njihovog poslovanja, bez obzira da li su registrovani za obavljanje privredne djelatnosti.

Kako se u konkretnom slučaju radi o sporu nastalom povodom zaključenog Ugovora br.7506 od 03.10.1999.godine o realizaciji - izgradnji apartmanskog naselja Kamenovo, i da se tužbom traži da se utvrdi da je tužilac suvlasnik na dvije trećine idealnog dijela navedenih nekretnina, na osnovu ulaganja u skladu sa članom 4. Ugovora, a ne u sticanju svojine u smislu Zakona o osnovama svojinsko-pravnih odnosa, to je u pitanju spor iz međusobnog privrednog odnosa između privrednih subjekata bliže naznačenih u citiranoj odredbi čl.12. st.1. pod a) Zakona o sudovima."

(Presuda Vrhovnog suda RCG R.br.4/2001 od 22. novembra 2001.)

Sukob nadležnosti

(Član 12. stav 1. pod g) Zakona o sudovima)

Za suđenje u sporu radi utvrđivanja ništavosti ugovora o zakupu u kome su odlučujući statusno svojstvo zakupodavca i njegovo pravo za raspolaganje osnovnim sredstvima stvarno je nadležan privredni sud.

Iz obrazloženja:

"Tužbeni zahtjev u ovoj pravnoj stvari upravljen je na utvrđivanje ništavosti Ugovora o zakupu zaključenog između "Kosovosirovina", kao zakupodavca i DOO "Alga", kao zakupca, ovjerenog kod Osnovnog suda u Nikšiću pod OV.br.607/2000 od 11.02.2000.godine, sa obrazloženjem da zakupodavac nema svojstvo pravnog lica, već ima status poslovne jedinice tužioca, zbog čega nije bio ovlašćen za raspolaganje nekretninama iz posjed. lista 260, KO Rubeža, a koje se sastoje od kuće i zgrada površine 325 m² i dvorišta 7500 m². Iz sadržine zaključenog ugovora proizilazi da je predmet zakupa poslovni prostor ustupljen zakupoprimcu radi obavljanja registrovane privredne djelatnosti, uz njegovu obavezu da svakomjesečno na ime zakupnine isplaćuje iznos u visini garantovanih ličnih dohodaka radnika zakupodavaca za tekući mjesec.

Kako odluka u predmetnoj pravnoj stvari zavisi od statusnog svojstva zakupodavca, njegovog ovlašćenja da samostalno odlučuje o raspolaganju osnovnim sredstvima, te rentabilnosti njihovog neposrednog korišćenja, odnosno promjene funkcije radi sticanja dobiti i pokrića troškova poslovanja do visine zarade radnika, to se ima smatrati da je u pitanju spor iz statusnih odnosa stranaka za koji je u smislu člana 12. stav 1. tačka g) Zakona o sudovima ("Sl.list RCG", br.20/95) nadležan privredni sud a ne spor

o imovinskopravnom odnosu u smislu člana 10. stav 2. tačka a) Zakona, za koji bi bio nadležan osnovni sud."

(Presuda Vrhovnog suda RCG R.br.35/2001 od 10. jula 2001.)

Sukob nadležnosti

(Član 12. stav 1 pod 2. Zakona o sudovima)

Za suđenje u sporu iz privrednopravnog posla koji je sa privrednim subjektom zaključilo sportsko društvo radi sticanja dobiti stvarno je nadležan privredni sud.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi člana 12. st.1. pod a) Zakona o sudovima ("Sl.list RCG", br.20/95), privredni sud je nadležan da sudi sporove iz međusobnih privrednih odnosa između preduzeća i drugih pravnih lica (osim sporova između republika i između Federacije i Republike), između imalaca radnji i drugih pojedinaca koji u vidu registrovanog zanimanja obavljaju privrednu djelatnost i između pravnih lica i imalaca radnji i drugih pojedinaca koji u vidu registrovanog zanimanja obavljaju privrednu djelatnost.

Dakle, za postojanje nadležnosti privrednih sudova potrebno je da se ispunjeni subjektivni kriterijum koji se odnosi na subjekte u sporu i objektivni koji se odnosi na privrednopravne odnose kao predmet spora.

Pri tome za opredjeljenje da li navedeni spor između pravnih lica proizilazi iz privrednog odnosa, bitno je da li je nastao iz odnosa u proizvodnji, prometu robe i vršenju usluga na tržištu ili iz njegovog privrednog poslovanja, bez obzira da li su registrovani za obavljanje privrednih djelatnosti.

U konkretnom slučaju radi se o sporu nastalom između tužioca - sportskog ribolovnog društva, kao pravnog lica i tuženih kao privrednih subjekata, a povodom realizacije zaključenog Samoupravnog sporazuma o zajedničkom ulaganju sredstava za izgradnju mrestilišta i pastrmskog ribnjaka u Nikšiću. Dakle, partične stranke javljaju se kao suinvestitori navedenog objekta, sa

ciljem sticanja dobiti a srazmjerno uloženom radu i sredstvima (čl.6. i 8. Sporazuma). Stoga se radi o sporu koji potiče iz registrovane privredne djelatnosti jedne od stranaka (tuženog) i privredne djelatnosti druge strane kao uzgredne, budući da tužilac potražuje naknadu štete zbog neispunjenja ugovorene obaveze (Ugovor o dugoročnoj poslovnoj saradnji od 26.01.1993.godine, zaključen u realizaciji Sporazuma (član 8.) o izgradnji mrestilišta i ribnjaka), kojim su se tuženi obavezali da obezbjeđuju 200.000 komada riblje mlađi patrnke za poribljavanje voda, bez naknade.

Osim toga, da se zaključiti da na osnovu Samoupravnog sporazuma tužilac ima svojstvo ovlašćenog subjekta u javnom režimu korišćenja voda kao dobra od opšteg interesa, jer član 7. Sporazuma upućuje na gazdovanje vodama kao privrednopravnu djelatnost, a član 2. Ugovora da se poribljavanje vrši u skladu sa Planom poribljavanja mirnih i tekućih voda. Prema tome u pitanju je spor iz međusobnog privrednog odnosa u smislu citirane odredbe člana 12. st.1. pod a) Zakona o sudovima, za koji je stvarno nadležan privredni sud, konkretno Privredni sud u Podgorici."

(Presuda Vrhovnog suda RCG R.br.54/2001 od 07. novembra 2001.)

Sukob nadležnosti
(Član 23. stav 2. ZPP)

Za suđenje u sporu za naknadu štete zbog oduzimanja robe bez pravnog osnova u vršenju javnih ovlašćenja stvarno je nadležan osnovni sud.

Iz obrazloženja:

"Tužiocima se u predmetnoj stvari legitimira kao obična fizička lica kojima je šteta pričinjena oduzimanjem robe bez pravnog osnova, a koja je navodno bila namijenjena za izgradnju porodičnih kuća i samim tim kao lično vlasništvo bila uskladištena kod trećetuženog. Osim toga i pasivna legitimacija prvotuzžene stranke - opštine zasniva se na njenom svojstvu vršioca javnih ovlašćenja, a ne subjekta privrednopravnog odnosa koji društvenopolitička zajednica može zasnivati kao običan civilnopravni subjekat.

Kako je stoga predmet spora opredijeljen kao običan imovinskopravni zahtjev i to vanugovorne prirode, za koji je u skladu sa ovlašćenjem iz člana 10. Zakona o sudovima ("Sl.list RCG, br20/95) stvarno i mjesno nadležan Osnovni sud u B., to je na osnovu izloženog odlučeno kao u izreci - član 22. stav 3. ZPP-a."

(Rješenje Vrhovnog suda RCG R.br.39/01 od 14.septembra 2001.)

Svojinska transformacija i stečeno pravo na otkup stana

(čl. 55 i čl. 56. Zakona o etažnoj svojini)

Činjenica što je u međuvremenu došlo do svojinske transformacije i da predmetni stan nije u društvenoj svojini je bez uticaja na stečeno pravo predlagača za otkup stana.

Iz obrazloženja:

"Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da se predlagač, kao nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu, obraćao zahtjevom za otkup stana protivniku predloga, kao vlasniku stana a u skladu sa odredbom člana 56. stav 1. Zakona o etažnoj svojini. Protivnik predloga je odbio zaključenje ugovora o otkupu stana, pa je podnosilac zahtjeva (predlagač) zahtijevao od suda donošenje rješenja u vanparničnom postupku, kojim će se izvršiti otkup stana, u smislu člana 56. stav 6. Zakona o etažnoj svojini.

Neosnovano se revizijom ukazuje da sud nije bio ovlašćen da samim rješenjem "vrši" otkup predmetnog stana, već samo da odlučuje o osnovanosti predloga za donošenje rješenja u vanpravičnom postupku koje zamjenjuje ugovor o otkupu stana.

Zakonom o etažnoj svojini u članu 56. stav 6. je određeno da ako vlasnik stana odbije zaključenje ugovora o otkupu stana, podnosilac zahtjeva može zahtijevati od nadležnog suda donošenje rješenja u vanparničnom postupku, kojim će se izvršiti otkup stana.

Nije osnovan ni navod revizije da se svojinskom transformacijom ugasilo pravo nosioca stanarskog prava na otkup stana po Zakonu o etažnoj svojini.

Prema tome, bili su ispunjeni svi uslovi propisani u čl. 55. i 56. Zakona o etažnoj svojini da prvostepeni sud usvoji predlog predlagača i donese rješenje o otkupu predmetnog stana."

(Rješenje Vrhovnog suda RCG, Rev.br.288/2001 od 30. maja 2001.)

Smrt vlastodavca i granice ovlašćenja punomoćnika

(član 100 stav 1. ZPP-a)

Punomoćnik kome je dato ovlašćenje da može vršiti sve parnične radnje u postupku ne može podnositi tužbu - predlog niti vršiti parnične radnje kad je vlastodavac umro još prije pokretanja parnice, odnosno sudskog postupka.

Iz obrazloženja:

"Prema utvrđenom činjeničnom stanju, a što nije ni sporno, vlastodavac NN je umro prije pokretanja sudskog postupka za otkup stana.

Po pravilnom shvatanju odredbe stava 1. člana 100 Zakona o parničnom postupku, u takvom slučaju, kako se to navodi i u pobijanom rješenju, ovlašćenje dato punomoćjem ugasilo se momentom smrti vlastodavca, jer se ovlašćenje po toj odredbi daje za radnje nakon pokretanja postupka. "

(Rješenje Vrhovnog suda RCG, Rev.br. 496/2000 od 04. maja 2001.)

Trajanje prava pronalazača tehničkog unapredjenja
(Član 109 Zakona o patentu)

Protekom određenog roka tehničko unapredjenje postaje slobodno djelo, unapredjenje kojim se poslodavac može koristiti bez vremenskog ograničenja i obaveze da za neki drugi vremenski period - izvan onog od pet godina od početka primjenjivanja, pronalazaču plaća naknadu.

Iz obrazloženja:

"Prema činjeničnom stanju utvrđenom pred prvostepenim sudom proizilazi - da je tužilac, kao radnik tuženog dana 04.12.1992.godine podnio zahtjev za inovaciju i da je Odlukom nadležnog organa tuženog od 15.10.1997.godine usvojen predlog za inovaciju i priznato isto kao tehničko unapredjenje koje je u primjeni od 1984.godine.

Kod takvog stanja stvari prvostepeni sud je usvojio postavljeni tužbeni zahtjev nalazeći, pri tome, da inovacija pod označenim nazivom predstavlja "tehničko unapredjenje budući da je kao takvo priznato" konačnom odlukom nadležnog organa tuženog od 15.10.1997.godine, te da tužiocu pripada pravo na traženu naknadu, s tim što, dalje, nalazi da njegovo potraživanje nije zastarjelo i pored toga što "petogodišnji rok zastare bi imao teći od početka primjenjivanja tehničkog unapredjenja" obzirom "da je tužiocu inovacija ... priznata kao tehničko unapredjenje 15.10.1997.godine." Tužilac kao autor tehničkog unapredjenja "ne može trpjeti štetne posledice - izgubiti pravo na naknadu" zbog toga "što je tuženi eksploatisao njegovu inovaciju prije nego što su nadležni organi tuženog donijeli odluku o priznavanju inovacije ...", pozivajući se pri tome na propise iz čl. 107. Zakona o patentima.

Ovakvo stanovište nižestepenog suda ne može se prihvatiti. Naime, pronalaskom iz radnog odnosa, tehničkim unapredjenjem

stvorenim u radnom odnosu poslodavac i pronalazač, shodno Zakonu o patentima, stiču određena prava i obaveze (čl. 96-98). Tako, pravo na zaštitu pronalaska, koji zaposleni stvori u vezi sa aktivnostima poslodavca u uslovima koje je on obezbijedio, ima zaposleni, s tim što poslodavac ima pravo ekonomskog iskorišćavanja tog pronalaska, uz obavezu da zaposlenom isplati naknadu u skladu sa odredbama iz čl. 99. Zakona o patentima koji se odnose na kriterijume za utvrđivanje visine naknade i načina i vremena njenog plaćanja. Odredbama iz čl. 109 Zakona o patentima je predviđeno da se na tehničko unapredjenje, kao što je to slučaj u ovoj pravnoj stvari, shodno primjenjuju odredbe Zakona o patentima o pronalascima iz radnog odnosa, s tim što prava autora tehničkog unapredjenja traju pet godina od početka primjenjivanja. To znači da je pravo pronalazača tehničkog unapredjenja na traženje naknade za njegovo ekonomsko iskorišćavanje vremenski ograničeno na pet godina od početka primjenjivanja (ne radi se o petogodišnjem roku zatarjelosti kako to pogrešno nalazi prvostepeni sud, bez obzira što samo pravo na ekonomsko iskorišćavanje tehničkog unapredjenja nije vremenski ograničeno. Pronalazač gubi pravo, po nalaženju ovoga suda, na traženje naknade po označenom pravnom osnovu, za neki drugi vremenski period njegovog ekonomskog iskorišćavanja. Pravo na naknadu na ime ekonomskog iskorišćavanja prestaje istekom određenog broja godina (pet) poslije početka ekonomskog iskorišćavanja određenog tehničkog unapredjenja. Protoekom određenog roka tehničko unapredjenje postaje slobodno djelo, unapredjenje kojim se poslodavac može koristiti bez vremenskog ograničenja i obaveze da za neki drugi vremenski period - izvan onog od pet godina od početka primjenjivanja, pronalazaču plaća naknadu.

Slijedom toga, pri činjenici da tužilac kao pronalazač određenog tehničkog unapredjenja traži naknadu za njegovo ekonomsko korišćenje za period, tamo bliže označen, ali ne za period od pet godina od početka njegovog primjenjivanja (1984-1989 godine), to tuženi nije u obavezi da mu isplati traženu

naknadu. Ovo bez obzira što je tuženi otpočeo sa njegovim korišćenjem prije konačnog regulisanja pitanja naknade, odnosno prije pravnosnažnosti odluke nadležnog suda, jer tužiocu je kao pronalazaču stajala mogućnost trženja pravne zaštite, shodno odgovarajućim odredbama Zakona o patentima, pronalaska koji je stvorio izvršavajući svoje redovne radne obaveze i prije nego što mu je odlukom nadležnog organa usvojen predlog za inovaciju pod tamo navedenim nazivom i priznali isto kao tehničko unapredjenje."

(Presuda Vrhovnog suda RCG, Gž.br. 1/2000 od 18. juna 2001.)

Granice vještačenja

(član 250 ZPP)

Vještak u davanju mišljenja ne smije izaći iz okvira svoje struke i ne smije se upuštati u objašnjenja i tumačenja određenih propisa kao ocjenu vjerodostojnosti iskaza svjedoka, već je to stvar samostalne ocjene suda.

Iz obrazloženja:

"Zaključak o osnovanosti tužbenog zahtjeva nižestepeni sudovi temelje na utvrdjenju, oslanjajući se na mišljenja angažovanih vještaka - ljekara odgovarajuće specijalnosti, da "sada pok. NN u vrijeme sačinjavanja testamenta nije bio sposoban za rasudjivanje i slobodno izražavanje svoje volje, odnosno da isti nije posjedovao testatorsku sposobnost", kao i zbog toga (prvostepeni sud) što se iz "zapisnika o sastavljanju sada spornog testamenta ne može vidjeti tj. u istom ne stoji konstatacija sudije koji je sačinio odnosni testament da je isti testator zaista i pročitao."

Medjutim, ovaj sud nalazi da sa gledišta pravilne primjene materijalnog prava, u ovoj pravnoj stvari nije bar za sada, na nesumnjiv način utvrđeno da zavještalcu u vrijeme pravljenja testamenta nije bio sposoban za rasudjivanje. Ovo zbog toga što je za punovažnost testamenta kao jednostranog pravnog akta za slučaj smrti potrebno da je zavještalcu u vrijeme pravljenja testamenta bio sposoban za rasudjivanje. Sposobnost za rasudjivanje predstavlja mogućnost zavještaoca da shvati stvarni i pravni značaj svoje izjave volje. I obratno - čovjek koji ne može shvatiti stvarni i pravni značaj svoje izjave volje, nesposoban je za rasudjivanje. Testament je ništav, ako u vrijeme njegovog pravljenja zavještalcu nije bio sposoban za rasudjivanje, kako je to predviđeno odredbama iz čl. 59. st.2. Zakona o nasljedjivanju.

Postojanje zavještaočeve sposobnosti se pretpostavlja. Istina, pretpostavka je oboriva, a dokazivanje nepostojanja zavještaočeve sposobnosti tereti onoga ko se na to poziva tj. ko tvrdi suprotno pretpostavci.

Da li je, u nekom slučaju, bila isključena sposobnost rasudjivanja zavještaoca sud utvrđuje na osnovu svih okolnosti, izumajući pri tom u obzir i nalaz i mišljenje vještaka - ljekara odgovarajuće specijalnosti.

Nižestepeni sudovi utvrđuju na temelju nalaza angažovanog vještaka - neuropsihijatra Dr. NN da je zavještalc bolovao od moždanog organskog psiho sindroma, koji se zasniva na određenim podacima i činjenicama što ih je uzeo u obzir iz kazivanja određenih svjedoka (ne svih i ne sasvim jasnih kazivanja), što je poslužilo kao osnova za zaključak nižestepeni sudova o osnovanosti tužbenog zahtjeva, mada za tako dati nalaz vještaka i zaključak nižestepeni sudova nema uporišta u priloženoj medicinskoj dokumentaciji. U tom pravcu razlozi za prihvatanje nalaza vještaka medicinske struke, u odnosu na sadržinu spisa - psimeno i usmeno obrazloženje nalaza i mišljenja vještaka služi medicinska dokumentacija, odnosno da kao podloga vještaku za davanje nalaza i mišljenja služi pribavljena medicinska dokumentacija iz perioda koji je prethodio pravljenju testamenta. Nasuprot tome, angažovani vještak, a samim tim i nižestepeni sudovi oslanjaju se na kazivanje ispitanih svjedoka, iako oni u svojim kazivanjima nijesu bili jedinstveni i sasvim određeni.

Nižestepeni sudovi gube iz vida da podatke iz iskaza svjedoka vještak po pravilu može uzimati u obzir samo u slučaju ako se oni objektivno slažu sa podacima i elementima koji su objektivno utvrđeni, te u takvom slučaju služe kao dopuna ili potvrda već utvrđenih ili postojećih podataka, odnosno činjenica. Ako sud na osnovu medicinske dokumentacije nije mogao da utvrdi da je zavještalc u vrijeme pravljenja testamenta bio nesposoban za rasudjivanje, onda je u rješenju o određivanju vještačenja sud bio

dužan, ukoliko je bilo čim dovedena u sumnju zdravstvena sposobnost zavještaoca, ukazati na izjave svjedoka koje vještak treba koristiti, što je u konkretnom slučaju izostalo, a ne da njemu prepusti ocjenu njihovih kazivanja - da vrši ocjenu vjerodostojnosti iskaza svjedoka. To je jedna od grešaka koje vještak može učiniti, odnosno koju je, u konkretnom slučaju, učinio. Ocjena iskaza svjedoka je isključivo pravo suda i vještak nikad ne može znati kako će sud ocijeniti koji dokaz pa i iskaz svjedoka. Kad nalaz i mišljenje vještaka zavisi od konkretnog činjeničnog utvrđenja, a postoje različite činjenice koje mogu biti odlučujuće, vještak može dati alternativno mišljenje pod odgovarajućom činjeničnom pretpostavkom. U takvim slučajevima sud ocjenjuje koje će mišljenje vještaka prihvatiti, zavisno od toga koju činjenicu utvrditi kao istinitu.

Vještak ne smije izaći iz okvira svoje struke i da se upušta, kao što je to slučaj u ovoj pravnoj stvari (neuropsihijatar Dr. NN), u objašnjenja i tumačenja određenih propisa i drugih problema koje ne spadaju u njegov domen vještačenja. Tako, angažovani vještak nalazi da je evidentno "da su sastavljači testamenta ... znali da osoba sa 87 godina života mora imati ljekarsko uvjerenje o svojoj testatorskoj sposobnosti", te da "nije tačna konstatacija iz zapisnika o sastavljanju testamenta..." koja se odnosi na konstataciju "sudije da je pročitao sadržinu testamenta i da je testator izjavio da je njegova volja vjerno ubilježena u zapisnik", jer testator kako vještak navodi "nije mogao da čuje, pa samim tim i razumije pročitani tekst testamenta, a sporno je da li ga je mogao i pročitati", što je neprihvatljivo, zbog čega je sve uvažena revizija, jer učinjeni propusti ukazuju da nije, bar za sada, sa sigurnošću utvrđeno da zavještalcu u vrijeme pravljenja testamenta nije bio sposoban za rasudjivanje, te su u skladu sa tim ukinute presude nižestepenih sudova i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno sudjenje."

(Rješenje Vrhovnog suda RCG, Rev.br. 94/2000 od 09. marta 2001.)

Pravosnažno presuđena stvar

(Član 333. stav 2. ZPP)

Za postojanje pravosnažno presuđene stvari mjerodavno je da postoje identitet stranaka uključujući i pravne sledbenike identitet zahtjeva i identitet činjeničnog osnova.

Iz obrazloženja:

"Neosnovani su navodi podnijete revizije, da nijesu bili ispunjeni potrebni uslovi za odbacivanje tužbe, zbog postojanja pravosnažno presuđene stvari u smislu odredbe član 333. stav 2. ZPP, jer, da navodno, nema identiteta stranaka, identiteta zahtjeva i identiteta činjeničnog osnova. Ovo zbog toga što je, po ocjeni ovoga suda, prije svega, ispunjen uslov koji se tiče identiteta stranaka, jer se, pored tužioca na tužilačkoj strani pojavljuju umjesto svog pravnog prethodnika (u predmetu R.br.169/84) predlagači. Nadalje, ispunjen je i uslov koji se tiče identiteta zahtjeva, jer se ovdje zahtjev tužilaca odnosi na određivanje naknade, odnosno, naknadu štete, za dio nekretnina od 1/5 koji je pripadao njihovoj majci, odnosno babi tužioca, a kao što je naprijed navedeno, za taj dio nekretnina je određena pravilna naknada prema poravnanju zaključenom u predmetu R.br.169/84 od 07.04.1987.godine. I konačno, u ovoj stvari je ispunjeni treći uslov, koji se tiče identiteta činjeničnog osnova, jer se naknada štete u ovoj stvari traži dio nekretnina od 1/5 koje su ekspropisane, po rješenju o eksproprijaciji br.03-633/1 od 29.02.1984.godine (odnosno zaključku o ispravci tog rješenja br.03-633/1/2 od 05. 03. 1984. godine), dok je u postupku pred prvim sudom nesumnjivo

razjašnjeno da je i za taj dio nekretnina (od 1/5 koji je pripadao pok.), određena naknada prema poravnanju u predmetu Rbr.169/84."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.456/2000 od 23. marta 2001.)

Propust da se odluči po jednoj od izjavljenih žalbi

(Čl.354. st.1. u vezi čl.365. st.1. ZPP)

Ako drugostepeni sud nije odlučio po žalbi jedne od stranaka, postoji bitna povreda odredaba postupka.

Iz obrazloženja:

"Podnijetom revizijom se u prvom redu ukazuje da su tužiteljice, preko svog punomoćnika, uložile žalbu protiv prvostepene presude, osporavajući istu u dijelu koji se odnosi na stav II i III izreke iste presude, ali da drugostepeni sud, kako se to vidi iz pobijane presude, nije odlučio o podnijetoj žalbi tužiteljica, čime je počinio bitnu povredu odredaba postupka iz čl.354. st.1. u vezi čl.365. st.1. ZPP. U dokaz ove svoje tvrdnje, tužiteljice uz reviziju prilažu fotokopiju podnijete žalbe, koja je kod prvostepenog suda primljena 01.03.2000.godine, dok u spisima predmeta, takođe, postoji primjerak podnijete žalbe tužiteljica, na kojoj je utisnut prijemni štambilj prvostepenog suda, iz koga se vidi da je ista kod prvostepenog suda, zaista, primljena dana 01.03.2000.godine.

Postupajući na izloženi način, drugostepeni sud je počinio bitnu povredu odredaba postupka, iz čl.354. st.1. u vezi čl.365. st.1. ZPP, na koju se revizijom ukazuje, jer nije ispitaio prvostepenu presudu u ovom dijelu u kome su istu tužiteljice pobijale. Kako je takav propust drugostepenog suda mogao biti od uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude, to je pobijanu presudu valjalo ukinuti i predmet vratiti drugostepenom sudu na ponovno suđenje."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.50/01 od 05. maja 2001.)

Naknadno obrazloženje žalbe

Postoji apsolutno bitna povreda odredaba parničnog postupka iz člana 354. stava 2. tač.8. ZPP ako drugostepeni sud pri odlučivanju o žalbi nije uzeo u obzir naknadno dato obrazloženje, koje mu je prije toga bilo dostavljeno.

Iz obrazloženja:

"Pošto je žalba tuženog protiv prvostepene presude bila izjavljena zbog svih zakonsih razloga, kako je gore navedeno, te pošto je drugostepeni sud odlučivao o žalbi tuženog, kao o žalbi bez razloga, kako je gore navedeno, a iz sporednih izviđaja proizilazi da mu je obrazloženje podnijete žalbe bilo dostavljeno prije odlučivanja o podnijetoj žalbi, to je drugostepeni sud, postupajući na izloženi način, počinio bitnu povredu odredaba ZPP iz člana 354. stav 2. tač.8. na koju se revizijom ukazuje, zbog čega se pobijana presuda mora ukinuti i predmet vratiti drugostepenom sudu na ponovno suđenje. U ponovnom postupku, drugostepeni sud će otkloniti povredu odredaba postupka, na koju je ukazano ovim rješenjem, uzimajući u obzir i podnijeto obrazloženje žalbe tuženog, pa će, nakon toga ponovo odlučiti u ovoj stvari."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.3/2000 od 23. marta 2001.)

Apsolutno bitna povreda postupka

(Član 354. stav 2. tač.14.ZPP-a)

Sud čini apsolutno bitnu povredu postupka ako se samo poziva na stručno i kvalitetno urađen nalaz vještaka, bez njegove konkretne ocjene u sklopu spornih činjenica.

Iz obrazloženja:

"Ukidnim rješenjem ovog suda Pž.br.302/99 od 18.aprila 2000.godine, ukazano je prvostepenom sudu da je njegova presuda P.br.1281/96 od 11.januara 1999.godine donijeta uz apsolutno bitnu povredu postupka iz člana 354. stav 2. tač.14. ZPP-a, jer nema razloga o odlučnim činjenicama, posebno da se sud samo poziva na stručno i kvalitetno obavljeno vještačenje, bez sopstvene ocjene provedenih dokaza, tako da se presuda ne može ispitati.

U ponovnom postupku prvostepeni sud nije otklonio učinjene propuste, zbog čega se presuda ponovo mora ukinuti, s tim da se predmet ustupi drugom vijeću na ponovno suđenje.

Naime, članom 7. stav 1. ZPP-a propisano je da je sud dužan da potpuno i istinito utvrdi sporne činjenice od kojih zavisi osnovanost zahtjeva, dok je članom 8. istog zakona propisano da koje će činjenice uzeti kao dokazane, odlučuje sud po svom uvjerenju, na osnovu savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza zasebno i svih dokaza zajedno, kao i na osnovu rezultata cjelokupnog postupka.

U konkretnom slučaju prvostepeni sud je samo konstatovao da je spor nastao iz zaključenog Ugovora stranaka br.22/96 od 05.06.1996.godine, o izvođenju zidarskih i tesarskih radova na stambenim objektima Dubovica Lux u B. kao i da su sporni osnov i visina tužbenog zahtjeva. Izostala je analiza sadržine zaključenog ugovora stranaka u pogledu preuzetih prava i obaveza (čl.5 i 6.

Ugovora), izvršenje tih obaveza u periodu od prestanka radova i raskida ugovora, ocjena sadržine nalaza vještaka vezano za realizaciju zaključenog ugovora, smetnje da on bude uspješno realizovan, čijom je krivicom došlo do raskida ugovora, odnosno analiza provedenog dokaza vještačenjem i što je tim dokazom utvrđeno u pogledu visine tužbenog zahtjeva.

Postupajući na izloženi način prvostepeni sud je počinio apsolutno bitnu povredu postupka iz člana 354. stav 2. tač.14. ZPP-a, budući se zbog nedostatka razloga o odlučnim činjenicama presuda ne može ispitati, a to predstavlja ukidni razlog o čemu sud mora voditi računa po službenoj dužnosti, a na šta se i žalbom ukazuje."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Pž.br.138/2001 od 17. jula 2001.)

Izvršna isprava

Rješenje istražnog sudije, kojim se povjeriocu naknada određuje za izvršeno vještačenje, predstavlja punovažnu izvršnu ispravu u smislu odredom čl.16. i 17. stav 1. ZIP-a.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbama čl.16. i čl.17. stav 1. Zakona o izvršnom postupku, punovažnu izvršnu ispravu predstavlja i rješenje suda, bez obzira da li je ono doneseno u parničnom ili krivičnom postupku, ako ispunjava uslove iz čl.18. i čl.20. ZIP-a.

Rješenja na osnovu kojih je doneseno pobijano rješenje, predstavljaju izvršne isprave, jer su u njima, nasuprot navodima zahtjeva za zaštitu zakonitosti, naznačeni povjerilac i dužanik (Osnovni sud) i obim njegove obaveze.

Bez značaja su navodi u zahtjevu za zaštitu zakonitostu, da se sredstva na ime troškova krivičnog postupka izdvajaju iz budžeta dužnika na posebnom računu. Stoga je Osnovni sud pravilno odlučio kada je odbio prigovor dužnika izjavljen na rješenje o dozvoli izvršenja na osnovu pomenutih rješenja, kao neosnovan, pa je valjalo i zahtjev za zaštitu zakonitosti odbiti kao neosnovan."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Gzz.br.22/01 od 19.septembra 2001.)

Pravilna primjena materijalnog prava

(Član 385. stav 1. tač.3. ZPP-a)

Bez uticaja je na pravilnu primjenu materijalnog prava okolnost da se sud nije pozvao i na poseban propis kada ne postoje razlike u zakonskim rješenjima u odnosu na odgovarajuće odredbe opšteg propisa.

Iz obrazloženja:

"Revizijom se ukazuje da se sporni odnos nije mogao riješiti primjenom odredaba člana 56. - 60. Zakona o osnovama radnih odnosa, već primjenom specijalnih zakona - Zakona o osnovama sistema državne uprave i o saveznom izvršnom vijeću i saveznim organima uprave, i primjenom odredaba Zakona o citiranoj odredbi. Međutim, osporene odluke tuženog donijete su s pozivom na odredbe Zakona o osnovama radnih odnosa.

Odredbe Zakona o osnovama radnih odnosa, koje su primijenili nižestepeni sudovi, a koje se odnose na pravila disciplinskog postupka i rokove zastarjelosti, ne razlikuju se od odgovarajućih odredbi Zakona o osnovama sistema državne uprave i o saveznom izvršnom vijeću i saveznim organima uprave (član 365. - 384).

Polazeći od utvrđenog činjeničnog stanja i mjerodavnog materijalnog i procesnog prava bez uticaja je na pravilnu primjenu materijalnog prava to što se sud nije pozvao i na poseban propis, kada ne postoje razlike u zakonskim rješenjima u odnosu na odgovarajuće odredbe opšteg propisa.

Povrede procesnog prava, učinjene u disciplinskom postupku, su takve prirode da su bitno uticale na zakonitost

donesnih odluke i morale su dovesti do poništaja odluka o izrečenoj mjeri, a došlo je i do zastarjelosti vođenja disciplinskog postupka."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Rev.br.275/2000 od 07. februara 2001.)

III KRIVIČNO MATERIJALNO PRAVO

Krivično djelo ubistva

(Član 30. stav 1. KZ RCG u vezi člana 19. KZ SRJ)

Oštećeni kao tužilac u nastavku krivičnog gonjenja podnošenjem zahtjeva za sprovođenje istrage zbog krivičnog djela ubistva u pokušaju iz člana 30. stav 1. KZ RCG u vezi člana 19. KZ SRJ, nije ovlašten da radnju iz istog životnog događaja koja je predmet postupka, kvalifikuje kao teže krivično djelo od onog koje je okvalifikovao javni tužilac.

Iz obrazloženja:

"Istražni sudija je, postupajući po zahtjevu oštećenog kao tužioca za sprovođenje istrage, ocjenjujući sve podatke iz materijala prikupljenog u predkrivičnom postupku, našao da ne postoji osnovana sumnja da su osumnjičeni izvršili krivično djelo koje im je stavljeno na teret pa je izjavio naslaganje sa zahtjevom za sprovođenje istrage, nakon čega je o tom neslaganju odlučilo vijeće prvostepenog suda pobijanim rješenjem.

I po nalaženju ovog suda, prvostepeni sud je u pobijanom rješenju dao jasne i dovoljne razloge zbog čega nalazi da nema mjesta sprovođenju istrage protiv osumnjičenih za označeno krivično djelo. Naime, iz spisa predmeta se utvrđuje da je povodom krivičnog događaja, a što ne spori oštećeni kao tužilac, protiv osumnjičenih vođen krivični postupak kod Osnovnog suda u Beranama, po optužnici Osnovnog tužioca u Beranama i da su Š.R. i Š.B. oglašeni krivim zbog krivičnog djela teška tjelesna povreda iz člana 36. stav 1. KZ RCG. Valja istaći da je postupak protiv sada osumnjičenih

Š.B. i Š.R. zbog krivičnog djela teška tjelesna povreda iz člana 6. stava 1. KZ RCG vođen po zahtjevu ovlašćenog državnog tužioca, a kako isti nije pravosnažno okončan, to oštećeni kao tužilac u ovoj fazi postupka po zakonu nije mogao da isti životni događaj kvalifikuje kao teže krivično djelo, a imajući u vidu i stanje dokaznog materijala iz predkrivičnog postupka, pravilno je vijeće prvostepenog suda našlo da nema osnovane sumnje da su osumnjičeni izvršili krivično djelo ubistva u pokušaju iz čl.30. st.1. KZ RCG u vezi čl.19. KZ SRJ i da stoga nema mjesta sprovođenju istrage, te je uvažilo neslaganje istražnog sudije sa zahtjevom oštećenog kao tužioca za sprovođenje istrage o čemu su u pobijanom rješenju dati jasni i uvjerljivi razlozi koje i ovaj sud u svemu prihvata."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Kž.br.184/2001 od 11. oktobra 2001.)

IV KRIVIČNO PROCESNO PRAVO

Povreda odredaba krivičnog postupka

(Član 364. stav 1. tač.5. ZKP)

Kad oštećeni u postupku traži krivično gonjenje nekog lica zbog krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti, a sud u postupku okrivljenog oglasi krivim zbog krivičnog djela koje se goni privatnom tužbom, smatra se da je postojao zahtjev ovlašćenog tužioca i za krivično djelo za koje je okrivljeni oglašen krivim.

Iz obrazloženja:

"Iz spisa predmeta predmeta se utvrđuje da je Viši sud u Bijelom Polju presudom Kž.br.226/2000 od 06.VI 2000.godine, odbio kao neosnovanu žalbu branioca optuženog K.B. koji je presudom Osnovnog suda u Beranama, oglašen krivim zbog krivičnog djela utaje iz čl.154. st.1. KZ RCG. Inače, optuženom je stavljeno na teret da je izvršio krivično djelo prevare iz čl.149. st.1. KZ RCG, koje se goni po službenoj dužnosti. U presudi Višeg suda je navedeno da je bilo zahtjeva ovlašćenog tužioca jer se oštećena pridružila krivičnom godnjenju protiv optuženog preduzimajući i na taj način krivično gonjenje za krivično djelo za koje je optuženi i osuđen.

Po ocjeni i ovog suda, ne stoji navod u zahtjevu Državnog tužioca RCG da nije bilo zahtjeva ovlašćenog tužioca zbog krivičnog djela za koje je optuženi oglašen krivim, jer kod činjenice da je oštećena tražila krivični progon - pridružila se krivičnom

godnjenju, a sud nije vezan pravnom ocjenom djela u pitanju, kako je to propisano u čl.346. st.2. ZKP, pravilno su postupili sudovi kada su našli da postoji zahtjev ovlašćenog tužioca i zbog krivičnog djela utaje iz čl.154. st.1. KZ RCG, koje se i inače goni po privatnoj tužbi. Prema tome, neprihvatljivi su navodi Državnog tužioca da u konkretnom slučaju nije bilo optužbe ovlašćenog tužioca i da je Viši sud u Bijelom Polju u postupku odlučivanja učinio povredu odredbe čl.364. st.1. tač.5. ZKP."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Kzz.br.2/2001 od 24. januara 2001.)

Nadležnost zahtjeva za zaštitu zakonitosti

(Član 417. stav 4. ZKP/86)

Državni tužilac RCG nije ovlašćen za podnošenje zahtjeva za zaštitu zakonitosti protiv presude Vrhovnog suda RCG kojom je odlučeno u drugom stepenu jer je zahtjev podnesen zbog povrede Saveznog zakona - član 417. stav 4. ZKP/86.

Iz obrazloženja:

"Iz spisa predmeta se utvrđuje da je optuženi B.M. oglašen krivim zbog krivičnog djela silovanja iz člana 86. stav 1. KZ RCG, presudom koju je donio Viši sud u Podgorici kao prvostepeni, a po žalbi branioca optuženog odlučivao je Vrhovni sud RCG svojom presudom Kž.br.121/2000 od 18.12.2000.godine, kojom je žalbu odbio kao neosnovanu i potvrdio presudu prvostepenog suda. Imajući prednje činjenice u vidu očigledno je da je zahtjev za zaštitu zakonitosti podnesen od strane Državnog tužioca RCG koji nije bio ovlašćen da podnošenje zahtjeva za zaštitu zakonitosti protiv presude Vrhovnog suda RCG, nego Savezni tužilac o kome odlučuje Savezni sud - član 417. stav 4. ZKP.

Stoga je ovaj sud primjenom člana 419. u vezi čl.417. stav 4. ZKP, donio rješenje kojim je zahtjev odbacio kao nedozvoljen jer je podnesen od neovlašćenog tužioca.

(Presuda Vrhovnog suda RCG Kzz.br.13/2001 od 06. decembra 2001.)

V PRIVREDNO PRAVO

Osnivački ulog kao predmet izvršenja za obaveze ulagača

(čl. 50 stav 2. Zakona o preduzećima u vezi čl. 4 Zakona o bankama i drugih finansijskim organizacijama)

Osnivački ulog predstavlja imovinu akcionarskog društva, radi čega se izvršenje može odrediti samo na akcijama koje pripadaju dužniku.

Iz obrazloženja:

"Predmet izvršenja kao objekat radnji izvršenja i sredstava izvršenja kod namirenja novčanog potraživanja može biti svaka dužnikova stvar ili imovinsko pravo, koji nijesu zakonom izuzeti od izvršenja, odnosno ukoliko izvršenje na njima nije zakonom ograničeno. Osnovano se, s tim u vezi, u zahtjevu za zaštitu zakonitosti ukazuje da se u konkretnom slučaju ne radi o novčanim sredstvima i imovini dužnika već o imovini tamo označene banke - sasvim drugog pravnog subjekta čiji je jedan od osnivača dužnik sa ulogom koji predstavlja 52% osnivačkog kapitala banke, tako da sud nije mogao donijeti rješenje o izvršenju kojim je odredio predloženo izvršenje i rješenje kojim je odbijen prigovor dužnika kao neosnovan. Za novčana sredstva uplaćena u osnivački kapital banke, odnosno novčana sredstva koja su osnivački prenijeli u osnivački kapital, osnivači banke dobijaju akcije, s tim što osnivači ne mogu povlačiti sredstva uložena u osnivački kapital banke, niti više sa njima slobodno raspolagati, saglasno odredbama iz čl. 18. Zakona o bankama i drugim finansijskim organizacijama. Unijeti ulog ulazi u imovinu akcionarskog društva, kojom ono obavlja svoju djelatnost i

odgovara za svoje obaveze. Ulozi osnivača (osnovni kapital) prema odredbama čl. 50.st.2. Zakona o preduzećima u vezi čl. 4. Zakona o bankama i drugim finansijskim organizacijama, čine početnu imovinu preduzeća odnosno banke. Taj osnovni kapital mora biti trajno obezbijedjen da bi banka odnosno preduzeće moglo da obavlja djelatnost zbog koje je osnovana.

Slijedom toga, na osnivačkom ulogu radi izmirenja obaveze osnivača ne može se odrediti izvršenje, jer on predstavlja imovinu akcionarskog društva a ne društva kao jednog od njegovih osnivača. Osnivači na uložnim sredstvima gube stvarna prava. To što dužnik u konkretnom slučaju, dobije određene akcije, je bez značaja, jer akcije ne daju nikakva prava njenom imaoocu u pogledu imovine akcionarskog društva, jer je imovina društva odvojena od imovine akcionara. Akcije daju određena članska prava (imovinska i upravljačka ili samo imovinska). Izvršenje se ne može odrediti na osnivačkom ulogu radi izmirenja obaveza osnivača, jer on ne predstavlja imovinu dužnika - osnivača, već samo na akcijama obzirom da su u njima sadržana određena imovinska prava, pa se tek njihovom prodajom i unovčenjem mogu namiriti novčana potraživanja povjerioca. Jer, prenos akcije ne utiče na pravni položaj akcionarskog društva, obzirom da njihovim prometom ne dolazi do promjene u imovini društva, već u imovini lica između kojih se taj promet obavlja."

(Rješenje Vrhovnog suda RCG, Gzz, br. 13/2001 od 05. oktobra 2001.)

Svojinska transformacija i stečeno pravo na otkup stana

(čl. 55 i čl. 56. Zakona o etažnoj svojini)

Nema uticaja na stečeno pravo predlagača na otkup stana činjenica što je u međuvremenu došlo do svojinske transformacije i da predmetni stan nije više u društvenoj svojini.

Iz obrazloženja:

"Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da se predlagač, kao nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu, obraćao zahtjevom za otkup stana protivniku predlagača, kao vlasniku stana a u skladu sa odredbom člana 56. st.1. Zakona o etažnoj svojini. Protivnik predlagača je odbio zaključenje ugovora o zakupu stana, pa je podnosilac zahtjeva (predlagača) zahtijevao od suda donošenje rješenja u vanparničnom postupku kojim će se izvršiti otkup stana u smislu člana 56.stav 6. Zakona o etažnoj svojini.

Neosnovano se revizijom ukazuje da sud nije bio ovlašćen da samim rješenjem "vrši" otkup predmetnog stana, već samo da odlučuje o osnovanosti predloga za donošenje rješenja u vanparničnom postupku koje zamjenjuje ugovor o otkupu stana.

Zakonom o etažnoj svojini u članu 56.stav 6. je određeno da ako vlasnik stana odbije zaključenje ugovora o otkupu stana, podnosilac zahtjeva može zahtijevati od nadležnog suda donošenje rješenja u vanparničnom postupku, kojim će se izvršiti otkup stana.

Nije osnovan ni navod revizije da se svojinskom transformacijom ugasilo pravo nosioca stanarskog prava na otkup stana po Zakonu o etažnoj svojini, jer je promjena svojinskih odnosa bez uticaja na zasnovane pravne odnose.

Prema tome, bili su ispunjeni svi uslovi propisani u čl. 55. i 56. Zakona o etažnoj svojini da prvostepeni sud usvoji predlog predlagača i donese rješenje o otkupu predmetnog stana."

(Rješenje Vrhovnog suda RCG, Rev br. 288/2001 od 30.maja 2001.)

Mogućnost promjene društva lica u društvo kapitala

(Čl.143. st.3. i čl.186. st.2 i 3. Zakona o preduzećima)

Kada su u pitanju društva lica, koja se zasnivaju na personalnoj vezi njihovih osnivača realno su promjene oblika kod tih lica u društva kapitala moguća samo kod komanditnog društva.

Iz obrazloženja:

"Prvostepeni sud je pobijanim rješenjem odbio predloženi upis promjene odluka preduzeća - Ortačkog društva "M.C." u jedno personalno društvo sa ograničenom odgovornošću nakon što su osnivači dvočlanog ortačkog društva M.V. i M.S., obojica iz Nikšića, zaključili ugovor kojim ortak M.V. istupa iz društva, a drugi ortak M.S., donosi odluku o promjeni oblika ranijeg društva u jednočlano društvo sa ograničenom odgovornošću. Pri tom se sud pozvao na odredbu član 421. stav 2. Zakona o preduzećima kojom je propisano da se može promijeniti oblik preduzeća samo ako je najmanje jednu godinu preduzeće bilo upisano u sudski registar, sa konstatacijom da taj rok u konkretnom slučaju nije bio ispunjen.

Međutim, iako u konkretnom slučaju stoji zaključak prvostepenog suda da nije protekao rok od godinu dana od dana ranije izvršenog upisa za upis promjene oblika poslovanja, te da su formalno bili ispunjeni uslovi za odlučivanje na način kako je to prvostepeni sud odlučio, po nalaženju ovog suda, nisu postojali ni materijalno pravni uslovi za traženje navedenog upisa. Ovo imajući u vidu da je u pitanju ortačko društvo sa minimalnim brojem od dva člana, te da je istupanjem jednog člana, preostali član izgubio svojstvo ortaka budući nema jednostranog ortačkog društva, kao personalnog, kao i da sa ortakom koji je prethodno istupio iz društva, nije mogao punovažno odlučivati o promjeni postojećeg oblika preduzeća u drugi. Istupanjem jednog ortaka u dvočlanom ortačkom društvu objektivno su ispunjeni uslovi za njegov

prestanak, jer je faktički i pravno ortačko društvo prestalo da postoji jer se nije moglo svesti na jednog člana.

Iako u principu promjena oblika preduzeća ne podrazumijeva i prestanak ranijeg pravnog subjekta, kada su u pitanju društva lica, koja se zasnivaju na personalnoj vezi njihovih osnovača, realne su promjene oblika kod tih lica moguće samo kod komanditnog društva pod uslovima iz člana 186. stav 2. i 3. Zakona o preduzećima.

Ortačko društvo, kao društvo lica, ne može se transformisati u društvo kapitala, jer bi to povlačilo prestanak zakonske solidarne odgovornosti ortaka za obaveze ortačkog društva do i nakon njegov prestanka - čl.135. Zakona o preduzećima. U depersonalizovanom društvu kapitala takva odgovornost ne postoji ili se zasniva na drugom osnovu.

Odredbom čl.143. st.3. Zakona o preduzećima pod pređenim uslovima predviđena je jedino mogućnost promjene ortačkog društva u komanditno društvo."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Pž.br.104/2001 od 27. marta 2001.)

Zakup i investiciona ulaganja
(Čl. 570. st.1. i čl.210. st.1. ZOO)

Zakupodavac je dužan da snosi troškove ulaganja u zakupljenu stvar, ako je to učinjeno u okviru opšteprihvaćenih standarda i ako se njihovom izvođenju nije usprotivio.

Iz obrazloženja:

"Prema odredbi člana 581. stav 2. Zakona o obligacionim odnosima (ZOO) zakupac je dužan upotrebljavati stvar samo onako kako je određeno ugovorom ili namjenom stvari.

Kako je predmetni poslovni prostor bio zakupljen radi obavljanja trgovinske djelatnosti (otvaranja maloprodajnog objekta), dakle za novu i drugačiji poslovnu svrhu odnosno namjenu, uz ugovorenu obavezu zakupca da o svom trošku uradi unutrašnji enterijer prodajnog prostora, po nalaženju ovog suda, zakupcu se ne može osporiti pravo na naknadu za izvođenje radova koji ne predstavljaju demontažu postojećih i montiranjne novih elemenata prema prirodi djelatnosti, a koje je vještak kvalifikovao kao enterijerske radove i koji po ugovoru padaju na teret zakupca, jer su u pitanju radovi koji povećavaju vrijednost objekta. Oni su takođe od trajne koristi i za samog zakupodavca. Ovo posebno imajući u vidu ekskluzivnost lokacije na kojoj se nalazi poslovni prostor (strogi centar grada), standarde uređenja takve vrste poslovnog prostora, te da je zakupodavac preko svog radnika koji je nastavio da obavlja poslove i za njegov račun (član 7. Ugovora stranaka) - morao biti u toku sa preduzetim investicionim radovima, kao što je npr. stavljanje mermernih i keramičkih pločica, nabavke i ugradnje novih vrata u aluminijskom okviru i preuređenje izloga i dr., ali da

se nije usprotivio. Stoga se ima smatrati da se prećutno saglasio sa očigledno korisnim radovima koji inače padaju na njegovu teret."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Pž.br.414/99 od 27. maja 2001.)

Ništavost upisa u sudski registar

(Član 33. tačka 5. Zakona o postupku za upis u sudski registar i član 250 - 259 Zakona o preduzećima)

Za punovažnost upisa promjene lica ovlašćenog za zastupanje uslov je da su odluke o razrješenju ranijeg i imenovanju novog zakonskog zastupnika donijeti od strane organa konstituisanih ili izabраниh u zakonom i statutom propisanom postupku.

Iz obrazloženja:

"Radi izvršenja predmetnog upisa uz prijavu za promjenu lica ovlašćenog za zastupanje podnijete su u skladu sa odredbom člana 69. stav 1. Uredbe o upisu u sudski registar ("Sl.list SRJ", br.1/97) potrebne isprave i to kako odluka o razrješenju ranijeg zakonskog zastupnika, tako i odluka o imenovanju novog lica ovlašćenog za zastupanje, u svojstvu vršioca dužnosti, te ovjereni potpis lica ovlašćenog za zastupanje.

Međutim, ispitujući postojanje uslova za upis nastale promjene, registarski sud prema odredbi člana 32. u vezi čl.33. i 34. Zakona o postupku za upis u sudski registar ("sl.list SRJ", br.80/94), ispituje i postojanje formalnih uslova, između ostalog i da li su isprave donesene u propisanom postupku - čl.33. tač.5. Zakona. Smisao navedene odredbe je da registarski sud treba da ispita da li je odluka donijeta od legalno izabranog upravnog odbora i uz poštovanje odredbi o kvorumu i proceduri odlučivanja prilikom izbora (čl.250 -259. Zakona o preduzećima).

U ponovnom postupku, prvostepeni sud će u skladu sa ovlašćenjem iz člana 38. stav 1. Zakona o postupku za upis u sudski registar odrediti ročište na kome će ispitati navedene okolnosti. Takođe će ispitati da li novoizabrani članovi Upravnog odbora

ispunjavaju uslove iz člana 29. Statuta u pogledu visoke stručne spreme odgovajućih smjerova, s obzirom da se iz rješenja o imenovanju novih članova upravnog odbora da zaključiti da je poštovan princip zastupljenosti u strukturi kapitala, a ne i stručnosti koju podrazumijeva funkcija upravljanja i koji se izričito Statutom traži."

(Presuda Vrhovnog suda RCG Pž.br.176/2001 od 19 juna 2001.)

VI UPRAVNO PRAVO

Vraćanje poljoprivrednog zemljišta iz društvene svojine

(Član 1. Zakona o vraćanju ranijim vlasnicima poljoprivrednog zemljišta iz društvene svojine)

Ako je zemljište postalo društvena svojina putem Osnovnog zakona o eksproprijaciji ("Sl.list FNRJ", br.28/47), postoji zakonski osnov za njegovo vraćanje ranijem vlasniku u smislu člana 1. Zakona o vraćanju ranijim vlasnicima poljoprivrednog zemljišta iz društvene svojine ("Sl.list RCG"; br.14/92).

Iz obrazloženja:

"Iz spisa predmeta se utvrđuje da je predmetno zemljište prešlo u društvenu svojinu primjenom Osnovnog zakona o eksproprijaciji ("Sl.list FNRJ", br.28/47), a što znači da postoji zakonski osnov za njegovo vraćanje ranijem vlasniku u smislu odredbe čl.1. Zakona o vraćanju ranijim vlasnicima poljoprivrednog zemljišta iz društvene svojine ("Sl.list RCG", br.14/92).

Inače, u vrijeme stupanja na snagu ovog zakona zemljište je bilo u društvenoj svojini po Zakonu o pravima i dužnostima Saveznih organa u pogledu sredstava u društvenoj svojini koje oni koriste ("Sl.list SFRJ", br.58/80... 84/90), pa se tužilac neosnovano poziva na Zakon o imovini SRJ "Sl.list SRJ", br.41/93), obzirom na sadržinu propisa iz čl.19. Zakona o vraćanju ranijim vlasnicima poljoprivrednog zemljišta iz društvene svojine, odnosno namjeru zakonodavca da poslije 03.oktobra 1990.godine, ne dozvoli bilo kakvu promjenu statusa zemljišta koje je do tog datuma bilo

poljoprivredno i u društvenoj svojini. Prema tome, odluka o vraćanju poljoprivrednog zemljišta ranijem vlasniku je pravila i kao takva nije mogla biti dovedena u sumnju navodima tužbe, tako da ne stoji ni prigovor tužioca u pogledu nekih navedenih nedostataka provedenog postupka."

(Presuda Vrhovnog suda RCG U.br.537/2001 od 12. marta 2002.)

**Pravna priroda akta o rješavanju stambenih potreba
penzionera**

(član 6. Zakona o upravnim sporovima)

***Akt Fonda PIO o rješavanju stambenih potreba
penzionera nije upravni akt.***

Iz obrazloženja:

"Sud je našao da se akt koji se osporava nije upravni akt u smislu čl.6. ZUS-a, utvrdivši da se, u konkretnoj stvari, radi o sporu iz stambenih odnosa za čije je rješenje, u smislu čl.10. st.1. tač.2. alineja H) Zakona o sudovima nadležan osnovni sud."

(Rješenje Vrhovnog suda RCG U.br.455/2000 od 14. juna 2000.)

Upravni akt

(Član 6. Zakon o upravnim sporovima)

Obavještenje nadležnog Ministarstva, upućeno pravnim licima u oblasti prometa lijekova, o stupanju na snagu podzakonskog akta sa upozorenjem na posledice izrečene u inspekcijskoj kontroli nije upravni akt.

Iz obrazloženja:

"Članom 6. stav 2. ZUS-a, je propisano da je upravni akt onaj akt kojim državni organ, preduzeće ili druga organizacija u vršenju javnih ovlašćenja rješenja o određenom pravu ili obavezi fizičkog lica, pravnog lica ili druge stranke u upravnoj stvari.

Predmetni akt jeste donio državni organ u izvršenju javnih ovlašćenja, ali to ipak nije upravni akt u smislu čl.6. st.2. ZUS-a. Ovo sa razloga što se tim aktom ne rješava neposredno o obavezama i pravima tužioca. Predmetni akt ima karakter obavještenja (stupila je na snagu Uredba o proizvodnji i prometu lijekova i kakve su njene odredbe), te da će se izvršiti inspekcijske kontrola.

Neprihvatljiv je za ovaj sud stav tužbe da je "saopštavanjem prijetnje da će biti izvršen inspekcijски nadzor i preduzete druge mjere direktno povrijeđen cjelokupan korpus subjektivnih prava". Inspekcijku kontrolu rada apoteka po zakonu vrši Ministarstvo zdravlja preko zdravstvenog inspektora (član 86. - a Zakona o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju ("Sl.list RCG", broj 39/90... 23/96). Prava kontrolisanog subjekta ne mogu biti povrijeđena najavom vršenja inspekcijske kontrole, kao ni samim vršenjem iste. Ovo sa razloga što se najavom vršenja inspekcijske kontrole ne odlučuje ni o kakvim pravima i obavezama kontrolisanog subjekta, niti se vrijeđaju njegova prava kako se to tvrdi podnijetom tužbom, jer je članom 12. Zakona o inspekcijskoj

kontroli propisano da je kontrolisani subjekat dužan omogućiti inspektoru nesmetan pristup da izvrši kontrolu, davati obavještenja i stavljati na uvid isprave, odnosno podatke potrebne za vršenje kontrole. Kod navedenih zakonskih odredbi prava kontrolisanog subjekta mogu biti povrijeđena samo donošenjem nezakonitog rješenja u postupku kontrole.

(Rješenje Vrhovnog suda RCG U.br.601/2002 od 28. februara 2002.)

Upis u katastar prava na nepokretnostima

(Član 81. Zakona o državnom premjeru, katastru i upisima prava na nepokretnostima)

Izvršeni upis u katastar mora odgovarati ispravi na osnovu koje je izvršen.

Iz obrazloženja:

"Članom 81. Zakona o državnom premjeru, katastru i upisima prava na nepokretnostima propisano je da se upis vrši između ostalog na osnovu isprave o pravnom poslu sačinjene u skladu sa zakonom. Izvršeni upis u katastar mora odgovarati ispravi na osnovu koje je izvršen.

Prvostepenim rješenjem izvršen je upis hipoteke na osnovu ugovora I.br.3799/92 od 12.05.1992.godine. Tim ugovorom utvrđena je kupoprodajna cijena u iznosu od 1.284.253.- dinara i hipoteka radi obezbjeđenja tog iznosa. Nasuprot takvoj sadržini isprave na osnovu koje se vrši upis prvostepenim rješenjem je upisana hipoteka radi obezbjeđenja duga od 739,20 DEM. To su očigledne suprotnosti koje je tuženi odlučujući o žalbi propustio da cijeni.

Navedene suprotnosti predstavljaju povredu pravila postupka iz čl.199. st.2. ZUP-a, koje tuženi nasuprot odredbi čl.235. st.2. istog zakona nije otklonio."

(Presuda Vrhovnog suda RCG U.br.481/2001 od 16. oktobra 2001.)

Upravni akt

(Član 255. Zakona o opštem upravnom postupku)

Rješenje upravnog organa donijeto umjesto obavještenja, nema karakter upravnog akta protiv kojeg se može izjaviti žalba.

Iz obrazloženja:

"Prema čl.255. st.2. ZUP-a, može se po zahtjevu stranke ukinuti ili izmijeniti pravosnažno rješenje koje je nepovoljno za stranku (pod uslovima iz stava 1) toga člana. Ako organ nađe da nema potrebe da se rješenje ukine ili izmijeni, dužan je da o tome obavijesti stranku.

Polazeći od navedenog, s obzirom da je prvostepeni organ našao da nema potrebe za ukidanjem rješenja br.954-104-U-470/00 od 22.06.2000.godine, na što je bio ovlašćen shodno citiranom propisu, to pravilno zaključuje tuženi organ da rješenje prvostepenog organa donijeto umjesto obavještenja nema karakter upravnog akta protiv koga se može izjaviti žalba, pa je žalbu kao nedopuštanu odbacio."

(Presuda Vrhovnog suda RCG U.br.747/2001 od 11. decembra 2001.)

HONORIS CAUSA

*Preuzimajući uredništvo Biltena Vrhovnog suda Crne Gore, redakcija u novom sazivu, ovim putem, izražava zahvalnost dosadašnjoj redakciji a posebno uvaženoj kolegici sudiji **Mr Emiliji Durutović**, dosadašnjoj glavnoj i odgovornoj urednici Biltena, čija je inventivnost, velika opšta i pravna kultura, erudnica, specijalistička saznanja, radinost, pregalaštvo i ljubav prema pozivu sudije i prema pravu kao tekovini kulture i vrlini pravde davala pečat ne samo ovoj ediciji već i instituciji Vrhovnog suda i Crnogorskom pravosuđu uopšte, budući je, kao spiritus movens, unosila impuls i intonaciju institucionalnom izrazu pravde svojim osobenim ličnim izrazom znanja i kulture.*

*Pošto istovremeno kolegica **Mr Emilija Durutović** odlazi u zasluženu mirovinu, po sili zakona zbog navršenih uslova za ostvarivanje prava na penziju, a znajući da će njeno pregalaštvo i veliko znanje i dalje biti u funkciji edukacije mlađjih naraštaja crnogorskog sudstva, želimo joj sreće, porodičnog mira i topline ali i još mnogo osmišljenih i realizovanih projekata u oblasti sticanja saznanja u crnogorskom sudstvu.*

Redakcija Biltena

S A D R Ź A J

FORUM IURIDICUS

Miodrag Đondović: Dokazivanje u krivičnim stvarima..... 5

GRAĐANSKO MATERIJALNO PRAVO

Obligaciono pravo 21

Porodično pravo 44

Radno pravo 48

GRAĐANSKO PROCESNO PRAVO 70

KRIVIČNO MATERIJALNO PRAVO 95

KRIVIČNO PROCESNO PRAVO 97

PRIVREDNO PRAVO 100

UPRAVNO PRAVO..... 110

HONORIS CAUSA 117